

Hoofstuk 4

Interne spanning en stryd 1941–1953

Rondom die opvolging van J.H.J.A. Greyvenstein ontstaan ernstige verskil. Pogings om hom te kontinueer na bereiking van die aftree-leeftyd, slaag nie. Die benoeming van 'n opvolger in die persoon van A.S. Geysler geskied onder spanningsvolle omstandighede. Pogings om doktor W. Nicol, moderator van die Nederduitsch Hervormende of Gereformeerde Kerk, as rektor te benoem, word uit die Hervormde Kerk teengestaan en uiteindelik deur die Minister van Onderwys *geveto*. 'n Vyfde leerstoel word in die Fakulteit Teologie gevestig, naamlik Dogmatiek en Christelike Etiek. Professor B.J. Engelbrecht word in die leerstoel benoem.

Sitasie: Oberholzer, J.P., 2010, 'Interne spanning en stryd 1941–1953', in 'Honderd Jaar Kerk en Teologiese Opleiding: 'n Kroniek van die Hervormde Kerk', *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, suppl. 9, 66(3), Art. #925, 20 pages. DOI: 104102/hts.v66i3.925

1941

06 Maart 1941

Die Kuratorium verleen toestemming aan G.J.J. Roos om privaat in te woon. Die ontmoeting met studente is gereël vir 17 Maart. Gedurende 1941 en 1942 het S.P. Engelbrecht op versoek van dominee J.J. Prinsloo Jsn, die voorsitter van die Algemene Kerkvergadering, voelers uitgestoot na Nederland en na Nederlands Oos-Indië om 'n opvolger vir Greyvenstein te vind. Oorlogtoestande het kommunikasie belemmer. 'n Brief vanaf Engelbrecht, gedateer 29 Januarie 1942, aan doktor A.J. Rasker (rektor van die Hoogere Theologiese School in Batavië) het ongeopend teruggekom.

02 September 1941

Die Fakulteit het besluit om goed te keur dat P.S. Dreyer lesings vir MA in Filosofie gelyktydig met sy BD kursus mag volg.

10 Desember 1941

Die Kuratorium dra aan professor Engelbrecht en die skriba op om 'n album te koop [!]. Kennis is geneem van die vordering van studente en G.J.J. Roos het die BD eksamen met lof geslaag. Oor die algemene toestand en gehalte van studente is die volgende genotuleer:

Na aanleiding van die opmerkings van Prof Gemser en Ds Mulder dat die studente nie dieselfde toewyding en pligsgetrouheid toon as sekere ander studente nie, word 'n lang bespreking gevoer oor die moontlikheid en middele om beter resultate van ons studente te verkry. In verband hiermee word die volgende besluite geneem: 1. Ongewenste elemente sal belet word om in die teologie te studeer, 2. Die voorsitter van die Kuratorium sal probeer om meer voeling met die studente persoonlik te hou, 3. Die Algemene Kommissie sal versoek word om in sy verslag aan die Algemene Kerkvergadering 'n beskrywingspunt op te neem dat die studente sal val onder die sorg en toesig van die plaaslike kerkraad, sodat die student nie sal voel dat hy los staan van die kerklike lewe nie, 4. Voordat beurse aan nuwe studente toegeken word, sal 'n streng vertroulike vraelys aan die predikant van die gemeente waaronder applikant ressorteer, gestuur word.

1942

10 Maart 1942

Die Fakulteit keur die studie-plan van dominee S.P.J.J. van Rensburg goed met Nuwe Testament as hoofgroep. Hierdie plan het uit 12 vraestelle en 57 boeke of artikels bestaan, insluitend die lees en eksege van die hele Nuwe Testament.

20 Maart 1942

Die 47ste Algemene Kerkvergadering vergader in die kerkgebou van Potchefstroom. As voorsitter is dominee J.J. Prinsloo Jsn en as skriba dominee T.F.J. Dreyer, dominee A.J.G. Oosthuizen as vise-voorsitter en dominee J.G.M. Dreyer as vise-skriba. Die

voorsitter het dank oorgedra aan professor S.P. Engelbrecht vir die feesreëlings en ook vir sy 21 jaar diens as hoogleraar. Die pragtige *Euufes-Album* wat deur hom opgestel is, is met groot dank verwelkom, en hierdie publikasie het sy weg gevind na talle Hervormde huise.

Professor Greyvenstein het ook sy dank en waardering uitgespreek vir die ywer en entoesiasme waarmee professor Engelbrecht sy werk doen. Hy het onder andere gesê dat hy 'oortuig is dat in heel Suid-Afrika niemand aangestel kon word wat 'n beter professor in Kerkgeskiedenis sou wees nie'.

Daar is verneem dat kolonel Jacob Wilkens 'n aanbod gemaak het vir 'n behoefteige studente fonds. Die verslag van die Kuratorium is aanvaar met die versoek dat die Kuratorium ook in Junie sal vergader. Die Kuratorium het gemeld dat doktor A. van Selms verlof van afwesigheid vir militêre doeleindes ontvang het vir die duur van die oorlog. [Van Selms het diens aanvaar in die Koninklike Nederlandse leër as luitenant en het na Oos-Indië vertrek waar destyds nog groot koloniale besittings van Nederland was. Hy is in Maart 1942 krygsgevangene geneem in Bandoeng nadat die Nederlandse leër moes oorgee aan die Japanners. Sy vrou en drie kinders is ses maande later opgeneem in 'n vrouekamp in Bandoeng, en is later verplaas na 'n interneringskamp in Ambarawa in midde-Java, waar hulle ongeveer 'n jaar moes bly. Bevryding het eers in Maart 1945 gekom.]

Die verslag spreek ook teleurstelling uit oor die slegte vordering wat baie van die studente die afgelope twee jaar gemaak het. Verder is daarop gewys dat die koste van die sesjarige studie bo die draagkrag van studente en hulle ouers uitgaan en dat studente gevolglik meer en meer moet leen, om uiteindelik met 'n swaar skuldelaas te sit. Beroep is gedoen op gemeentes om seuns uit hulle midde te ondersteun. Op die Kuratorium is verkies dominees J.J. Prinsloo Jsn, A.J.G. Oosthuizen, J.G.M. Dreyer, S. Vermooten, E.S. Mulder, doktor B. de Loo en ouderling J.H.H. Janson.

Waardering is oorgedra aan professor Gemser wat weer 'n benoeming in Nederland van die hand gewys het. Professor Greyvenstein het gesê 'niemand in die suidelike halfronde kan met Gemser in sy vak vergelyk word nie'. Professor Greyvenstein is geloof vir sy 25-jarige diens as hoogleraar. Na die gelukwensing deur die voorsitter en oorhandiging van 'n Van der Hoff borsbeeld as geskenk, het professor Gemser die woord gevoer namens die ander professore. Hy het gesê:

Prof Greyvenstein is 'n innerlik beskaafde mens wat hom in alle kringe kan beweeg. Ons wil hom ook eer as man van wetenskaplike sin. Hy sal altyd probeer om dit by sy studente lewendig te maak. Hy is verder 'n universele Christen. Hy het sy kerk en sy volk lief. As hy Jesus voorstel as kloppende aan die deur van ons hart dan is dit nie 'n metodistiese Jesus, maar hoe God deur Christus Jesus aan ons hart klop.

Die geleentheidstoesprake by die feestelike wat gestrek het van 25 tot 29 Maart, is gepubliseer in *1842–1942 Eeufoesprake*, uitgegee deur dominee J.G.M. Dreyer en professor S.P. Engelbrecht.

01 Julie 1942

Die Kuratorium vergader. As voorsitter is herkies dominee A.J.G. Oosthuizen, as vise-voorsitter dominee S. Vermooten en as skriba doktor B. de Loor. Weer is aan professor Engelbrecht en die skriba opdrag gegee om die album aan te koop[!]. Na aanleiding van teurstellende berigte oor die vordering van die meeste studente insonderheid in Latyn, is besluit dat beurse alleen uitbetaal sal word op voorwaarde dat studente tot bevrediging van die betrokke dosente die kursus in Beginnerslatyn en Latyn 1 volg.

26 Augustus 1942

Afdeling A van die Fakulteit verkies vir S.P. Engelbrecht as dekaan en vir H.P. Wolmarans, wat sonder verskoning afwesig was, as sekretaris.

10 Desember 1942

Die Kuratorium handel weer oor die gedrag van die studente:

Na aanleiding van die kritiek oor die gedrag van die studente in die algemeen en die slegte kerkbesoek, word besluit dat aan die voorsitter van die predikantevergadering gevra sal word om tydens hulle sitting weer soos voorheen 'n gesamentlike byeenkoms van predikante en studente te reël waarop hierdie sake bespreek kan word. Verder word besluit om aan die voorsitter op te dra om die vereniging Van der Hoff te ontmoet en die saak ter sprake te bring.

Professor Gemser het bowendien syfers voorgelê waaruit blyk dat die studente van ons kerk baie ongunstig afsteek wat die resultate betref, by die studente van Afdeling B wat die identiese kursus volg en eksamens aflê. Dit het gelei tot 'n lang bespreking en verskillende besluite, onder andere om die Direksie van Voortrekkertehuis te versoek om die minder gewenste elemente uit die tehuis te verwyder.

09 1943

09 Maart 1943

Die Kuratorium neem kennis dat student T.N.H. Janson, oor wie op verskillende vergaderings gehandel is, bedank het as teologiese student en sy studie in Teologie staak. Die Kuratorium het die bedanking aangeneem en het ook besluit om by die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering aan te beveel dat student H.M. Rex nie meer as student van die kerk erken word nie.

23 Junie 1943

Op 'n buitengewone vergadering besluit die Kuratorium om by die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering aan te beveel dat met die Universiteit van Pretoria onderhandel word om die dienste van professor Greyvenstein te verleng ná die bereiking van die leeftydsgrens van 65 jaar.

Greyvenstein het op 17 Maart 1943, 65 jaar oud geword en sou volgens sy dienskontrak moes aftree. Die aftree-ouderdom was 60 jaar, maar sy dienste is vanaf 1939 van jaar-tot-jaar verleng. Die Senaat van die Universiteit het op 19 Mei 1943 besluit om die kerk in kennis te stel dat hy die ouderdomsperk bereik het. Dit is reeds op 14 Mei gedoen in 'n skrywe van die Registrateur aan die Skriba van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Die kerk het versoek dat professor Greyvenstein se dienste gekontinueer word, en die Raad het op 24 Junie 1943 besluit om dit te doen met die oog op die buitengewone omstandighede.

Op 26 Junie 1944 skryf die Skriba van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering vir die Rektor van Universiteit van

Pretoria dat hy opgedra is om die Rektor in kennis te stel dat die Kommissie besluit het dat professor Greyvenstein die stoel Nuwe Testament sal beklee soos tot hiertoe aangesien die persoon wat later aanbeveel sal word nog nie beskikbaar is nie. By die afskrif van die brief het dominee Dreyer die volgende bygevoeg:

Die HE Voorsitter rapporteer dat hy die Rektor meegedeel het dat die HE Kommissie van die Algemene Kerkvergadering graag prof Greyvenstein gekontinueer wil sien as Prof. Die Rektor en die Registrateur het toe gesê dat die Universiteit nie ver wag dat 'n aanbeveling vir 'n permanente aanstelling nou hoef gemaak te word nie. Prof Greyvenstein het aan hom gesê die saak moet net so gelaat word, verder dat hy graag sou sien dat een van sy leerlinge sy opvolger word, maar dat daar nie nou iemand is nie en dat hy graag Dr van Selms as sy opvolger sou benoem wil sien. [Afskrif uit die notule van wat die Voorsitter gesê het in verband met 'n opvolger vir Professor Greyvenstein]

Die Raad het op 29 Junie 1944 besluit om Greyvenstein op versoek van die Kerk te kontinueer vir 1945.

10 Augustus 1943

Die Fakulteit Teologie keur 'n leerplan van A.S. Geyser vir DD goed met hoofvak Kerkgeskiedenis.

06 Desember 1943

Professor S.P. Engelbrecht as sekretaris van die Redaksie van die *Hervormde Teologiese Studies* skryf aan die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering met die mededeling dat die eerste aflewering van die tydskrif verskyn het en vra vir dié uitgawe 'n skenking van £25. Die volledige titel was *Hervormde Teologiese Studies vir die bevordering van die Bybels-Reformatoriese Teologie in Suid-Afrika*. Die tydskrif was onder redaksie van die teologiese professore van die Nederduitsch Hervormde Kerk aan die Universiteit van Pretoria. In 'n Woord Vooraf van die Redaksie word die doel van die tydskrif uiteengesit: Allereers die bevordering van die studie van die Bybel, ten tweede 'wil ons kinders van die Hervorming wees', ten derde:

wil ons die teologie dien op die plek en in die kring waarin ons ons deur God geroepe en gestel ag, in die Kerk waarin na ons oortuiging die stroom van die Bybelse waarheid, soos in die Hervorming opnuut tevoorskyn getree, kragtig en suiwer voortstroom: die Hervormde Kerk.

Die Redaksie het daar bygevoeg dat hulle graag gasvryheid in die Studies sal verleen aan teoloë uit ander kerke wat saam die Bybelse waarheid wil dien en uit die gees van die Hervorming wil leef en dink. Artikels in hierdie eerste aflewering was uit die pen van professor Greyvenstein, Gemser, Engelbrecht en dominee J.G.M. Dreyer. Onder die hoof Personalie is vyf Nederlandse teoloë bespreek, en onder Boekbespreking het S.P. Engelbrecht drie werke bespreek. Dit is opmerklik dat H.P. Wolmarans geen bydrae gemaak het nie. Hy het vir die eerste keer in die S.P. Engelbrecht Jubileumnommer van die *Hervormde Teologiese Studies*, derde jaargang aflewering 3 en 4, Oktober 1946, 'n bydrae gelewer. Hy het egter wel bydraes gelewer in die tydskrif *Woord en Waarheid* wat verskyn het in 1945 met die subtitel *Tydskrif vir Teologie en Aanverwante Vakke* waarvan hy ook 'n redaksielid was [saam met I.D. Bosman, E.P. Groenewald, J.H. Kritzing, P.V. Pistorius, C.H. Rautenbach en H.M. van der Westhuizen]. Wolmarans was inderdaad sterk gekant teen die oprigting van 'n afsonderlike tydskrif, en dit het verwydering tussen hom en sy ouer kollegas veroorsaak.

06 Desember 1943

Die Kuratorium kon kennis neem dat studente oor die algemeen baie beter gevorder het. Daar is van T.N.H. Janson 'n brief ontvang waarin hy sy bedanking as teologiese student terugtrek, maar die

Kuratorium het besluit dat hy sy besluit om die bedanking te aanvaar, wil handhaaf. Onder die vyf kandidate wat in Desember 1943 proponentseksamen gedoen het, was twee wat gedoop is in die Nederduitsch Hervormende of Gereformeerde Kerk, naamlik P.S. Dreyer en J.A. Smit.

1944

21 Junie 1944 [Woensdag]

Die verhaal van die opvolging van professor Greyvenstein vorm een van die besondere hoofstukke in die geskiedenis van die opleiding en verdere noulettende aandag. Uit die amptelike notules blyk daar nie veel van die agtergronde van hierdie verhaal nie. Die wenkbroue lig wel wanneer 'n mens kennis neem van die notule van die Kuratoriumvergadering op hierdie datum. Daar staan:

Die Voorsitter stel aan die orde die opdrag ontvang van die HE Kommissie van die Algemene Kerkvergadering om name voor te dra vir die aanstelling in die professoraat in Nieu Testamentiese Eksegese. Na lang en ernstige bespreking word besluit:

- A. *Die Kuratorium wil die volgende ses name (alfabeties gerangskik) voordra vir die aanstelling:*
- I. *Prop PS Dreyer – Pretoria*
 - II. *Ds AS Geysler – Heilbron*
 - III. *Dr Stelma – Nederland*
 - IV. *Dr A van Selms – Pretoria*
 - V. *Dr WC van Unnik – Nederland*
 - VI. *Ds FJ van Zyl – Standerton*
- B. *Die Algemene Kommissie word versoek om die nodige stappe te neem om die dienste van Prof JH Greyvenstein vir 1945 te behou tot tyd en wyl dat die te benoeme persoon sy dienste kan aanvaar.*

Ongelukkig is die notule van hierdie vergadering saaklik, sonder weergawe van die debat. 'n Mens kan dan ook net gis oor die 'lang en ernstige bespreking' en die redes wat gelei het tot die lys name. Die lede teenwoordig was dominees A.J.G. Oosthuizen, J.J. Prinsloo Jsn, J.G.M. Dreyer, S. Vermooten, meneer J.H.H. Janson en professor B. de Loor. Lede van die fakulteit was teenwoordig, professore B. Gemser, S.P. Engelbrecht, H.P. Wolmarans en C.H. Rautenbach. Afwesig was dominee E.S. Mulder en professor Greyvenstein. Dokter Van Selms was op dié stadium nog in 'n krygsgevangenekamp in Java.

21 Junie 1944

Uit die notule van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering kom 'n mens agter dat die betrokke vergadering van die Kuratorium gehou is terwyl die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering in sitting was, en wel op die aand van 22 Junie in die Residensie Hotel om 22:00 ná 'n besluit van die Kommissie om die Kuratorium te magtig om persone voor te dra vir aanstelling as professor in Nuwe Testamentiese Wetenskap. In daardie aansitting van die Kommissie was ook teenwoordig meneer J.H. Janson, dominee S. Vermooten, professor C.H. Rautenbach, professor B. de Loor en professore Engelbrecht, Gemser en Wolmarans.

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het die volgende dag kennis geneem van 'n mededeling van die voorsitter, dominee J.J. Prinsloo Jsn, dat hy die Rektor meegedeel het dat die kommissie graag professor Greyvenstein gekontinueer wil sien. Die Rektor en die Registrateur het toe aan hom gesê dat die 'Universiteit nie ver wag dat nou 'n aanbeveling vir 'n permanente aanstelling hoef gemaak te word nie'. Hy vertel verder dat Greyvenstein aan hom gesê het 'die saak moet nou net so gelaat word en verder dat hy [Greyvenstein] graag sou sien dat een van sy leerlinge sy opvolger word maar dat daar nou nie iemand is

nie en dat hy daarom graag doktor Van Selms as sy opvolger sou benoem wil sien' en dat hy 'teen opskorting van Artikel 218 van die Kerkwet is'. Dominee Oosthuizen het daarop voorgestel dat hierdie onder die aandag van die Dekaan gebring word. Daarop het professor Engelbrecht in die vergadering gekom en die voorsitter het aan hom die besluit [na aanleiding van Oosthuizen se voorstel?] meegedeel. Direk daarna volg dan die besluit 'om dominee A.S. Geysler MA van Kaapstad aan te beveel as opvolger vir professor Greyvenstein'. 'n Mens kan nie aan die indruk ontkom nie dat die ses name wat voorgedra is, weinig meer as 'n gebaar was.

08 Augustus 1944

Die Fakulteit Teologie Afdeling A beveel die aanstelling van Geysler by die Senaat aan.

Albertus Stephanus Geysler, gebore 10 Februarie 1918, was 'n seun van Petrus Geysler en Maria Johanna Albertina Lamprecht. Hy en sy broer Hendrik Johannes skryf in 1935 in vir die BA studie aan die Universiteit van Pretoria. Hulle voltooi die BD-studie in 1940, toe hy nog te jonk was om toegelaat te word tot die bediening, en hy word beroepbaar gestel vanaf 10 Februarie 1941. Hy werk daarna vir ses weke in Kaapstad, word beroep na die kombinasie Heilbron-Parys, en ingeseën te Heilbron op 16 Augustus en te Parys op 23 Augustus 1941. Hy sit sy studie in die klassieke voort en behaal in 1942 die MA graad. In 1944 gaan hy met verlof van sy kerkrade vir 'n jaar na Kaapstad om die gemeente daar te bedien. In Oktober 1944 aanvaar hy 'n beroep na Noordwestelike Pretoria waar hy arbei totdat hy op 01 Februarie 1946 diens as dosent aanvaar het.

16 Augustus 1944

Die Senaat neem kennis uit die notule van die Fakulteit Godgeleerdheid dat dominee A.S. Geysler MA BD as opvolger van professor Greyvenstein benoem word.

Geysler was volgens alle berigte 'n goeie student. Hy het 'n MA graad in klassieke tale in 1943 met lof ontvang op 'n verhandeling wat deur albei eksaminatore, professor H.L. Gonin en professor H.G. Viljoen, hoog aangeslaan is. Hy moes nou egter met die hoogste spoed 'n doktorsgraad in die Teologie verwerf. Hy was reeds in 1943 ingeskryf vir 'n doktorsgraad, en wel met Kerkgeskiedenis as hoofvak. Die leerplan is goedgekeur deur 'n fakulteitsvergadering op 04 Mei 1943. Op 05 September 1944, ná sy benoeming dus, keur Afdeling A egter 'n gewysigde leerplan goed, hierdie keer met Nuwe Testament as hoofvak. Professor Gemser is benoem as promotor, en die onderwerp van sy proefskrif was *Die Geslagsregister van Jesus Christus volgens Mt 1 en Lk 3. 'n Tekskritiese, historiese en teologiese ondersoek*

05 September 1944

Die Fakulteit keur 'n gewysigde leerplan, nou met Nuwe Testament as hoofgroep, vir A.S. Geysler goed.

31 Oktober 1944

H.P. Wolmarans skryf aan Geysler. Vanweë die belang van die inhoud van die skrywe, ook vir Wolmarans se siening oor die Teologie, word die brief in sy geheel aangehaal.

Geagte ds Geysler, Ek wil u nog graag gelukwens met die benoeming aan die Universiteit. Ek het meer daarvoor gevoel dat ons die benoeming moes uitstel tot u of enigiemand anders eers die doktorsgraad gekry het, soos ons Kerkwet ook voorskryf. Dat dit nou gebeur het op 'n manier wat nie so moes gewees het nie, het u natuurlik nie skuld aan nie. Tewens dink ek, as dit gebeur het nadat u eers die graad gekry het, sou u self beter oor die posisie gevoel het.

Maar soos ek sê, u het daartoe niks bygedra nie dat dit nou juis so moes geskied. En daarom moet u nou maar alle gewig ingooi by die voorbereiding vir daardie taak, as u dit finansiële kan bekostig moes u u eintlik van die gemeentelike werk kon losmaak. Ek hoop tog dat u baie nadruk sal lê op die Teologiese karakter van die taak. 'n Dosent in die Teologie moet in die eerste plek Teoloog wees en dan klassikus of orientalis of historikus of godsdienswetenskaplike. So was dit ook met Prof Greyvenstein. En ek dink dat u juis die Teologie in u studiejare verwaarloos het terwille van die tale. Maar dit wil glad nie sê dat u met nougesette studie dit nie sal kan inhaal nie. Intendeel, dis juis moontlik met 'n goeie wil, en daarom wys ek u daarop.

Elke Teoloog moet as voorveronderstelling van sy vakkennis dogmaties en bybelsteologies geskoold wees. Die sistematiese Teologie is die krag van elke teoloog. U moet ook sorg dat u oor 'n suiwer NT Teologiese onderwerp promoveer. Ons moet sorg dat ons afdeling 'n Teologiese fakulteit bly. Ons mag nie 'n aanhangsel van die fakulteit van Lettere en Wysbegeerte word nie want dan gaan ons sak in vergelyking met Afd B.

U kennis van die klassieke het natuurlik vir u groot waarde, maar dis nog nie Teologie nie. Dit verskaf alleen die toegang tot die Teologiese kennis. Elke Teoloog moet waar hy met sy besondere vak begin eers die antwoord vind op twee uiters belangrike vrae: nl (a) Wat sê Gods Woord? en (b) Wat glo die Kerk? En dit gee die Bybelse Teologie en Dogmatiek ons. Sonder hierdie kennis as voorwaarde sal elke orientalis, klassikus, historikus of godsdienswetenskaplike met slap bene sy weg begaan en wat meer is, hy kan selfs 'n gevaar word vir die Christelike Teologie. Dit was mi die geval met wyle prof JC du Plessis in Stellenbosch. Hy was anders 'n bekwame man maar nie teologies en dogmaties goed onderlê nie, het hy soms dinge gesê en verdedig wat gewoonweg kettars is. Ek noem dus as wenke dat u tenminste tot 'n sekere mate u moet losmaak van die gemeentelike werk, miskien alleen die preekbeurte waarneem en begin met goeie dogmatiese werke te lees en veral groot nadruk lê op die Teologiese kant van eksegetiese studies om so teologies sterk te staan. Groete en nogmaals my beste gelukwense, ook namens my vrou.

Ons kan seker uit hierdie brief aflei dat daar by Wolmarans kommer bestaan het oor die teologiese inhoud van die leerstoel Nuwe Testament in die hande van Geysers en dat hy hierdie kommer op die benoemingsgeleentheid sou uitgespreek het.

S.P. Engelbrecht het die saak gedryf nie alleen omdat dit aan die Universiteit se kant dringend was nie maar ook omdat hy voorkeur gehad het vir 'n spesifieke persoon met wie hy in vriendskaplike verhouding gestaan het. Die deurslag is gegee deur sy argument of hierdie belowende jongman of 'n Hollander. En die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering wou liefies nie weer 'n Hollander benoem nie.

24 November 1944

Die Fakulteit neem kennis van die afsterwe van professor MacMillan.

08 Desember 1944

Die Kuratorium vergader. Die voorsitter, dominee Oosthuizen, was siek, en dominee Vermooten het die vergadering geleë. Die eksamenuitslae is behandel en beurse is toegeken. Latyn I was telkens 'n probleem dit is berig dat T.N.H. Janson Latyn I en alle eerstejaars BD vakke geslaag het. Dominee Prinsloo het meegedeel dat die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering op versoek van Janson besluit het om hom weer te erken as teologiese student van die kerk. Dat die kerk self voorsiening gemaak het vir die dosering van Beginnerslatyn vir studente wat nie Matrieklatyn het nie, blyk daaruit dat die Kuratorium doktor H. Muller gevra het

om weer in 1945 die vak te gee vir teologiese studente teen 'n vergoeding van £25.

1945

01 Mei 1945

Afdeling A besluit dat A.S. Geysers sy doktorsale eksamen soos volg sal aflê: 'Hoofvak Twee vraestelle mondeling en drie skriftelik, byvakke alles mondeling'. As interne eksaminatore is benoem Greyvenstein, Gemser en Engelbrecht, as eksterne eksaminatore die ander lede van die Fakulteit.

B. Gemser is benoem as promotor vir die proefskrif. Op Gemser se voorstel is professor J. de Zwaan van Utrecht, en professore H.P. Wolmarans en S.P. Engelbrecht as mede-eksaminatore vir die proefskrif benoem.

08 Mei 1945

Die 48ste Algemene Kerkvergadering kom byeen. Dominee J.J. Prinsloo Jsn is herkies as voorsitter en dominee T.F.J. Dreyer as skriba, dominee S. Vermooten as vise-voorsitter en E.S. Mulder as vise-skriba. Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het aan die Algemene Kerkvergadering gerapporteer:

Ds Geysers MA BD is op voordrag van die Kuratorium benoem op voorwaarde dat hy binne redelike tyd voldoen aan art 218 van die Kerkwet en dat hy hom in die Nuwe Testament bewaam.

Die volgende vertroulike skrywe van dominee T.F.J. Dreyer aan professor S.P. Engelbrecht laat iets blyk van die intrige wat die saak omring het:

Ek het u briewe van 30/6/44 en van 2/7/44 ontvang waarvoor my dank. Ek het die Rektor nie in kennis gestel dat Geysers benoem is nie omdat ek gereken het op hierdie stadium is dit nie nodig nie – ek weet nie daarvan dat die Voors dit nie wou laat stuur nie. Nou egter weet ek dat dit dringend noodsaaklik is, nie omdat u my daarop gewys het en dit versoek nie – want toe het ek al geweet en besluit – maar wel omdat die voors my die aand voor my vertrek gebel het en gevra het of ek dit al gedoen het nl dat Geysers benoem is. Toe ek ontkenend antwoord en my rede soos hierbo gee, het hy my verstandigheid geprys ens. As hy toe geswyg het sou hy nie sy eie saak of doel bederf het nie; hy deel my toe egter mee [en daarmee het hy die slapende hond wakker gemaak] dat Prof Gr sê ons het 'n fout gemaak om nou al een te benoem, ons moet die wat studeer almal kennis gee om hulle in die NT te bewaam en dan later een van die 3 of 4 benoem. Ek het geantwoord: nee daarmee stem ek nie saam nie want ons wil nie net N Testamentici hê nie, en voor ek verder kon praat het hy afgesluit want die tyd van 3 min was verstreke, hy was regtig in sy skik. Waarom ek dit verseker gaan doen nes ek terug is, is nie net om bostaande rede nie, maar veral omdat dit troubreuk teenoor Geysers sou wees - hom eers benoem en dan weer kennis gee dat ons dit terugtrek. Daartoe sal ek my nie leen nie, dit sou te skandelik wees. Dit lyk my as Vader Gr gespreek het dan volg hy dadelik en word van ons almal verwag om in die lyn te val. Daar skyn mi bybedoelings te wees en dan kan ek sy advies nie aanneem nie.

Die Skriba, dominee Dreyer, het dan ook op 02 Augustus 1944 die Universiteit kennis gegee dat Geysers aanbeveel word met dien verstande dat hy die stoel in Nuwe Testament sal kan beklee as hy gepromoveer het in Nuwe Testament. Geysers het op 04 Augustus 1944 in 'n skrywe die benoeming aanvaar en onderneem om in September 1945 te voldoen aan die vereistes van die Kerkwet.

Hy het verder geskryf:

Dit sal egter alleen moontlik wees om in die bepaalde tydsbestek te promoveer as ek na my tuiskoms uit Kaapstad die gereelde hulp en voorlesings van die betrokke professore, met name van die NT,

kan ontvang. Tot my spyt sal ek nie in staat wees om die volgende jaar op eie koste in Pretoria te gaan woon om sodoende al my aandag aan studie te bestee nie. Daarom moet ek u vra om, as dit moontlik is, die geleentheid te skep dat ek wel in Pretoria kan gaan woon.

Dat S.P. Engelbrecht die dryfveer was agter die hele proses wat tot Geysers se aanstelling gelei het, is bekend en blyk ook uit 'n skrywe van Geysers aan 'Liewe oom Fanie' op 09 Augustus 1944. Daarin sê hy onder andere:

Oom Fanie, ek wou dat u nooit enige verguising om my persoon, al is dit dan ook net van Profs HP en Kie, moes ondergaan nie. In soverre hoop ek om u te vergoed, dat ek wel in Sept '45 sal kan doktoereer.

Die Algemene Kerkvergadering van 1945 het die Greyvenstein-vergadering geword. Die gemoedere was in beweging. Die Kommissie het gerapporteer (punt 7 van sy verslag):

Aangesien professor JH Greyvenstein die ouderdomsgrens bereik het en by wet verplig is om af te tree, en aangesien daar nie iemand wat as sy opvolger benoem kon word, beskikbaar was nie, is die Universiteit genader met die versoek om prof Greyvenstein te kontinueer totdat die persoon wat benoem sou word, beskikbaar is. Ds AS Geysers MA BD is op voordrag van die Kuratorium benoem op voorwaarde dat hy binne redelike tyd voldoen aan artikel 218 van die Kerkwet en dat hy hom in die NT bewaam.

Die vergadering het besluit om punt (7) asook die handelwyse van die Kommissie in verband daarmee goed te keur. Teenstemme teen die besluit is aangeteken deur dominee M.M. Grobler, W.M. Wolmarans, S.E. Young, J.A. Smit, P.S. Dreyer, G.J.J. Roos, S.P. Viljoen, P.M. Smith, G.C. Coetzee, J.C. du Plessis, C.H. Muller, J.J. Engelbrecht, D.J. van Staden en W.J. Kemp, en 21 afgevaardigdes. Daar is genotuleer: 'Die vergadering stap af van hierdie saak.' Maar so maklik was dit nie. Toe die verslag van die Kuratorium aan die orde kom, is die hele saak weer bespreek. Dit het geblyk dat daar 'n ontmoeting plaasgevind het tussen professor Greyvenstein en 'n aantal predikante, almal van sy oudstudee. Na sy vertrek het daardie byeenkoms die volgende besluite geneem:

1. *Ds Geysers word, nadat die professoraat in die NT vakant geword het en hy voldoen het aan die eise van die Kerkwet, art 28, professor in die NT.*
2. *Die Universiteitsraad word versoek om professor Greyvenstein se dienstryd as professor te verleng tot die einde van 1946.*
3. *Die kerk bied dominee Geysers 'n studiebeurs aan vir een jaar buitelandse studie en wel vir die jaar 1946.*
4. *Dominee Geysers, indien intussen gepromoveer, word professor van die NT vanaf 01 Januarie 1947.*
5. *Professor Greyvenstein word gevra vanaf die begin 1947 deeltydse deur die kerk besoldigde professor te wees in die praktiese teologie en verlov word verkry van die Universiteitsoutoriteite dat hy ook Dogmatiek en Christelike etiek doseer.*
6. *Nadat aan professor Greyvenstein emeritaat verleen is word in oorleg met die Universiteitsinstansies 'n hersiening van leeropdragte gemaak, sodat doeltreffende voorsiening gemaak word vir dogmatiek, etiek en praktiese teologie.*

Geteken deur (standplase in 1945 bygevoeg): M.M. Grobler [Eendracht], L. (Lees W.J.) Kemp [Waterberg], P.W. Venter [Krugersdorp], J.C. du Plessis [Germiston], S.P. Viljoen [Brixton], W.M. Wolmarans [Brits], G.J.J. Roos [Bronkhorstspuit], P.M. Smith [Christiana], A.J. Nolte [Johannesburg-Wes], W.J. Roos [Johannesburg], G.P.J. Grobler [Ermelo], A. Ras [Vereeniging], J.J. Engelbrecht [Zwartruggens], S.P.J.J. van Rensburg [Randpoort],

W.H. Grey [Newlands], D.J. van Staden [Lydenburg], S.E. Young [Van der Hoff], J.P. Labuschagne [Durban], P.S. Dreyer [Witbank], W. Huyzers [Boksburg], L.M. le Roux [Turffontein], G.C. Coetzee [Potgietersrus], Daniël Erasmus [Ventersdorp], D.B. Snyman [Dullstroom], P.J. Booysen [Middelburg], J.D. Storm [Wolmaransstad], J.A. Smit [Delareyville], C.H. Muller [Delmas], F. van Zyl [Standerton].

Dit was die oorgrote meerderheid van die predikante wat nie lede was van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering of die Kuratorium nie. Ontbreek het in die lys net P.J.J. Venter [Makwassie], P.S. Grobler [Kensington], J.J. Prinsloo Jsn [Brakpan], J.P. van den Berg [Bloemfontein], F.J.Z. Booysen [Roodepoort], C.S. van H. Steenekamp [Rustenburg], A. Brandt [Kaaopstad], P.J.L. Bierman [Oos-Londen], P.W.A. Bierman [Pietersburg], H.J. Geysers [Lichtenburg], A.J. van Staden [Pretoria-Noord].

Volgens 'n mededeling van dominee J.J. Prinsloo Jsn, die voorsitter, aan die Algemene Kerkvergadering was lede van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering en Kuratorium nie teenwoordig op die samekoms nie. Hyself het wel geweet van die samekoms maar nie van die tyd en plek nie. As persoon het hy geen beswaar daarteen gehad nie. Na die vertrek van professor Greyvenstein is die saak bespreek... die vraag was:

Kan die aftrede van professor Greyvenstein nie sodanig geskied dat almal tevrede is in die kerk nie?...Is die verwagting dat dominee Geysers al die werk moet aanvaar, billik en regverdig?

Al die ander professore in die teologie het in die buiteland gepromoveer. Daarom bied die kerk dominee Geysers 'n eenjaar-studiebeurs aan vir studie in die buiteland. Professor Greyvenstein moet nie opsy gestoot word nie, maar van sy dienste kan nog goed gebruik gemaak word as dosent in Praktiese Teologie, Dogmatiek en Christelike Etiek. By eventuele emeritaat kan dan verder voorsiening gemaak word. Na verskillende sprekers het S.P. Engelbrecht aan die woord gekom. Hy het onder andere gesê 'professor Greyvenstein kan nie gegrief voel omdat hy moet aftree nie, want niemand kan dit verhelp nie dat hy 65 jaar geword het...' Hy lees vervolgens 'n brief van die rektor waarin laasgenoemde onder andere daarop wys dat 'n professor op 65 jaar moet aftree en dat 'n uitondering alleen gemaak is omdat die kerk niemand in sy plek kon vind nie. Dominee Geysers is egter reeds benoem en daarom wag die Universiteit net om van die kerk te hoor van watter datum professor Geysers as professor moet optree. Die koninklike weg sou wees om professor Greyvenstein te kontinueer tot dominee Geysers sy doktorsgraad behaal het. Die vergadering het punt (7) van die verslag aangeneem. Die voorstel van die 28 predikante is verwerp met 50 teen 77 stemme.

Die volgende dag het professor Greyvenstein die vergadering meegedeel dat hy sy emeritaat sal aanvra vir einde Junie. 'Sy troue vriende hier en buite die vergadering wil hy graag bedank. Dit is sy afskeidsgroet aan die vergadering.' Hierdie aankondiging het as 'n verrassing gekom, en op voorstel van dominee M.M. Grobler is besluit dat dit aan die Moderamen oorgelaat word om die saak later weer ter tafel te bring.

S.P. Engelbrecht het in 'n lang kommentaar wat hy later opgestel het en waarin hy die besluite wat die Algemene Kerkvergadering sou neem, as *ultra vires* aangedui het, oor hierdie saak die volgende aangeteken:

Prof Greyvenstein was blykbaar baie teleurgesteld dat hy tog moes aftree, niteenstaande hy al twee jaar oor die ouderdomsgrens van aftreding is. Hy wou blykbaar hierdie noodtoestand waarvan hy geprofiteer het deur twee jaar ekstra salaris te trek,

nog verder tot sy eie stoflike voordeel laat voortbestaan, terwyl dit in werklikheid met die benoeming van Ds Geyser opgehou het. Hy het dan ook die volgende dag 16 Mei, plotseling in die vergadering verskyn en volgens die notule van die vergadering meegedeel: dat hy nie langer kans sien om sy werk te doen soos hy dit aanvoel in 'n atmosfeer van valsheid en onwaarheid. Hy wil graag sy emeritaat aanvra aan die einde van Junie. [Die woorde 'dat... onwaarheid' is op besluit van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering op 12 September 1945 in die gedrukte notule van die vergadering uitgelaat 'omdat dit aanstoot kan gee', dit verskyn wel in die geskrewe notule]. Dit spreek vanself dat hierdie woorde 'n groot konsternasie en beroering in die vergadering gebring het. Prof Greyvenstein spreek die beskuldiging uit dat hy sy werk aan die Universiteit onder 'n atmosfeer van 'valsheid en onwaarheid' moet doen. Dit is 'n sware beskuldiging sowel teen die Universiteit in die algemeen as teen Afdeling A van die Teologiese Fakulteit in die besonder... As Prof Greyvenstein eind 1945 moet aftree terwyl hy volgens die diensvoorwaardes van die Universiteit al eind 1943 moes aftree, dan is die atmosfeer so onwaar en so vals dat hy dit nie meer kan uithou nie, en eind Junie 1945 al wil aftree. Maar as die moontlikheid daar is dat hy na 1945 ook nog kan aanbly, dan is hy wel gewillig om dit te doen niestandaande die atmosfeer van 'valsheid en onwaarheid' waarin hy aan die Universiteit moet werk.

Besluit is dat die vergadering in sitting bly totdat die saak afgehandel is. Die sekonduslede het die vergadering verder gelei sodat die Moderamen aandag daaraan kon gee. Die Moderamen het soos volg verslag gedoen:

1. Die Moderamen het 'n samespreking gehou met prof Greyvenstein, daarna met die professore Engelbrecht en Gemser en Wolmarans en daarna 'n samespreking met die vier Teologiese Professore en die Rektor. Die resultaat van die samespreking met die rektor vind u in die aagehegte stuk E. Daarna is 'n samespreking met ons 4 Teologiese Professore en prof Rautenbach gehou waaruit die volgende aanbeveling voortspruit:
2. Die Moderamen beveel aan dat die HE Vergadering die volgende besluit neem:
 - A. Die HE Algemene Kerkvergadering wens hiermee sy groot en opregte waardering uit te spreek teen die Hoogerw Hooggeleerde professor dr JH Greyvenstein vir die jare lange, troue diens wat hy as professor vanweë die Ned Hervormde Kerk van Afrika vanaf die oprigting 1 April 1917 van die Teologie Opleiding aan die Universiteit van Pretoria bewys het.
 - B. Daar die HE Gel Prof die leeftydsgrens vir permanente dosente bereik het, is dit die eenparige begeerte van die Kerk om sy diens as Hoogleraar langer te behou vir die Kerk met die oog op die opleiding van ons aanstaande predikante.
 - C. Die HE Verg versook prof Greyvenstein uiters dringend, vriendelik en beleefd om sy besluit, soos eergister in die vergadering meegedeel in gunstige heroorweging te neem en bied prof Greyvenstein aan 'n leeropdrag in verband met die Teologiese Opleiding by eventuele aftreding as Professor ooreenkomstig Artikel 8 van die Diensvoorwaardes van die dosente aan die Universiteit (Sien brief van die Registrateur, 14 Mei 1943)
 - D. Die HE Vergadering hoop en vertrou van harte dat die HE Gel Professor hierdie benoeming sal aanvaar en verseker hom van die steun, hoogagting, liefde en voorbidding van die Kerk
 - E. Ten einde hieraan uitvoering te gee besluit die HE Alg Verg soos volg: (Sien aangehegte stuk gemerk E, datum 19 Mei

1945, geteken deur die Rektor, prof MC Botha, die HE Voorsitter van die Algemene Kerkvergadering ea Pretoria 18 Mei 1945. Geteken JJ Prinsloo voors, TFJ Dreyer scriba, S V ermooten, ES Mulder.

AANHANGSEL E

1. Die Algemene Kerkvergadering spreek die wenslikheid uit dat prof Greyvenstein na sy aftreding as professor aan die Universiteit van Pretoria benoem sal word vanweë die Kerk om al die vakke van die praktiese teologie te doseer en dra aan die HE Kommissie van die Algemene Kerkvergadering op om hiermee in terme van art 218(a) van die Kerkwet te handel.
2. Die Algemene Kerkvergadering spreek verder die wenslikheid uit dat prof Greyvenstein na sy aftreding as professor deur die Universiteit gevra sal word om nog bepaalde voorlesings binne bepaalde departemente te hou sover as die Universiteitswet dit toelaat en met name die Chr Etiek en Dogmatiek, en versoek die HE Kommissie van die Algemene Kerkvergadering om sodanige versoek tot die betrokke Universiteits-owerheid te rig.

Die notule lees soos volg:

Oudl SJ Botha stel voor dat die rapport in sy geheel met dank en waardering aangeneem word. Oudl JJ Prinsloo vra of die professore instem met hierdie rapport en of die Universiteitsowerhede hiermee akkoord gaan. Oudl AWJ Van Rensburg betuig sy dank vir die oplossing wat gevind is in die saak. Die vergadering besluit dat hierdie rapport in sy geheel in die notule opgeneem word. Algemeen aangeneem. Die vergadering sing prof Greyvenstein toe die seënbede uit Ps 134:3. Prof Greyvenstein spreek die vergadering toe: 'Die optrede van die Moderamen het dit vir my moontlik gemaak om hierheen te kom. Die besluit van die vergadering open die weg vir my om die bedanking en aanvraag om emeritaat in heroorweging te neem. So spoedig moontlik sal my besluit, so die Heer wil, die bevoegde besture van ons kerk bekend word. Die toesegging van u steun, liefde en voorbidding maak die heroorweging van die saak vir my 'n saak van groot erns. U roep tot kerklike hoogleraar dwing my tot ernstige nadenke. Ek stel my vrouwe op God en ek moet vertrou dat die kerk verteenwoordig deur u die gebeurtenisse van die afgelope dae en van vanaand in die regte lig sal sien. Daartoe is nodig dat die Kuratorium stappe sal neem om die atmosfeer te suiwer, sodat dit moontlik is om in agting, liefde en vertrou saam te werk in belang van die Kerk en Koninkryk van God.'

Dit is opvallend dat die Algemene Kerkvergadering hierdie verloop van sake nou skynbaar eenparig aanvaar het. In wese het die besluit ooreengekom met die voorstel van die 28 predikante wat vroeër in die vergadering verwerp is. Dit is ook opvallend dat S.P. Engelbrecht op hierdie stadium geen kommentaar gelewer het nie. [Was hy dalk nie teenwoordig in daardie aansitting nie?] Dit sou weldra blyk dat die skynbaar goeie verloop van sake bedrieglik was.

As lede van die Kuratorium is verkies professor B. de Loor, dominee J.G.M. Dreyer, A.J.G. Oosthuizen, J.J. Prinsloo Jsn, meneer J.H.H. Janson, dominees E.S. Mulder en S. Vermooten.

21 Junie 1945

Langer as 'n maand na die Algemene Kerkvergadering skryf Greyvenstein aan die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering:

Aangesien die Kerk by monde van die Alg Vergadering eenparig die versoek tot my gerig het om my diens te verder beskikbaar te stel vir die Teologiese Opleiding en om af te sien van my aansoek om emeritaat aan die einde van hierdie semester is dit vir my

aangenaam om u mee te deel dat ik na ernstige oorweging gaarne aan die versoek van die kerk wil voldoen. Ik is bereid om die aanstelling as Hoogleraar in Prakt Teologie te aanvaar, asook in die ander vakke, soos voorgelê aan die Rektor van die Universiteit alhier en soos opgeneem in die besluit van die Alg Verg op Vrydagaand 18 Mei 1945. Ik wil van hierdie geleentheid gebruik maak om die Kerk my hartlikste dank te betuig vir hierdie nuwe blyk van vertroue. Dit sal meehelp om oor bestaande moeilikhede te kom.

11 Desember 1945

Die Kuratorium vergader. Dominee A.J.G. Oosthuizen is herkies as voorsitter, dominee J.G.M. Dreyer as vise-voorsitter en professor B. de Loor as skriba. Die vergadering het met dankbaarheid kennis geneem dat professor Gemser grotendeels herstel het na sy onlangse swaar siekte. Die uitslae van die eksamens is behandel en beurse is toegeken. J.D.H. Smit, W.P. van der Merwe en P.A.R.C. van Wyk het die studie voltooi. In die vyfdejaar was B.J. Engelbrecht, N.J. van Schalkwyk, P.G. van Staden, T.N.H. Janson en T.F. Dreyer, in die vierdejaar H.M.E. Dreyer, W.J. Engelbrecht, en J.H. van Staden. Aan dominee A.S. Geysler is 'n beurs van £50 toegestaan om sy doktorsale studie te voltooi. Op hierdie vergadering het ook ter sprake gekom die vraag of professore geregtig is op 'n kerklike pensioen. Behandeling het oorgestaan.

12 Desember 1945

Die Registrateur van die Universiteit stel Geysler in kennis dat hy die doktorsale eksamen geslaag het en dat hy met sy proefskrif mag aangaan. Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het dieselfde dag besluit:

met ses uit tien stemme meerderheid dat die saak na die Regskommissie veruys word met die reg, indien nodig, om regsgeleerde advies in te win. Die Regskommissie sal gevra word of die Alg Kerkverg by magte was om so 'n besluit te neem. Deur 'n misverstand was die besluit ium die saak van die Alg Kerkverg nie ter tafel nie. Ds Vermooten en ds Mulder en br SJ Botha vra dat hulle teenstemme aangeteken word.

1946

28 Februarie 1946

Geysler woon die eerste keer 'n vergadering van die Fakulteit Afdeling A by waar hy terugverwelkom is na 'n lang siekbed.

15 Maart 1946

Professor S.P. Engelbrecht skryf aan die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering:

Dit is my besonder aangenaam om u mee te deel dat op Vrydag 15 Maart besluit is om ds Geysler die graad van doktor in die Godgeleerdheid toe te ken. Die kommissie aan wie opgedra was om namens die fakulteit hieroor te handel en wat bestaan het uit die professore dr B Gemser, dr D Keet, dr HP Wolmarans en ondergetekende, het op grond van die afgelegde eksamens sowel as sy ingehandigde proefskrif met algemene stemme besluit om hom die graad met lof toe te ken.

Die eindsimbool vir die doktorsale eksamens was egter 'n B volgens 'n amptelike resultaatlys. Volgens notas op lêer in die Kerkargief was die toekenning van simbole nogal verskillend. Vir Algemene en Besondere Inleiding het Greyvenstein 'n C, Engelbrecht 'n A en Gemser 'n B+A- toegeken, vir NT Teologie Greyvenstein C, Engelbrecht B en Gemser B+, vir Kulturhistoriese agtergrond Greyvenstein B-, Engelbrecht A en Gemser B+. Dit moes dus die proefskrif gewees het wat uiteindelik die skaal na lof toe laat swaai

het. Daartoe het bygedra die gunstige kritiek van doktor J. de Zwaan van Leiden wat geskryf het die studie:

bleek mij een werk te zijn van beteekenis wat het resultaat betreft, dat in methode van onderzoek, helderheid van uiteensetting en grondigheid van uitvoering aan hooge eischen voldoet... Naar mijn gevoelen is dit degelijk werkstuk, dat met bezonnen scherpszinnigheid en goede methode tot belangrijke resultaten is gekomen, een prove van wetenschappelijke onderzoek, die het predicaat 'met lof' waardig is. [Dit val op dat professor D. Keet, die kerkhistorikus in Afdeling B, en nie professor E.P. Groenewald, die Nuwe Testamentikus, as lid van die eksamenkommissie gedien het.]

Intussen was sake aan die roer en het die pot gekook.

S.P. Engelbrecht het in sy uitvoerige beredenering van die saak gestel dat die prosedure op die Algemene Kerkvergadering nie in orde was nie en dat die besluit geneem is toe daar in die vergadering deur die gebesigde woord van professor Greyvenstein 'n opgewonde stemming geheers het en daar 'n Damokles-swaard oor die vergadering gehang is. Die besluit is in stryd met die Kerkwet sowel as met die ooreenkoms tussen die Universiteit en die Kerk, en daarom van nul en gener waarde. Die Kuratorium is die enigste bevoegde liggaam om professore en ander dosente te benoem. Professor Greyvenstein is aanbeveel vir 'n leerstoel wat nie bestaan nie, en die aanbeveling dat twee van die drie vakke waarvoor dominee Geysler aangestel is, aan Greyvenstein opgedra moet word, en hy dus ten spyte van sy ouderdom heraangestel moet word in die fakulteit, is in stryd met die diensvoorwaardes van die Universiteit.

Professor D. Pont, lid van die Regskommissie van die Kerk, het tot 'n soortgelyke bevinding gekom. Sy advies is uitgebring nadat van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering 'n versoek in dié verband gekom het.

20–21 Maart 1946

Lede van die Regskommissie is teenwoordig in die vergadering van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Na lang bespreking het die voorsitter aan die hand gegee dat die vergadering dominee Geysler en professor Greyvenstein en die Kuratorium moet spreek en daarna die Rektor van die Universiteit van Pretoria. Dieselfde aand het die vergadering byeengekom in die huis van dominee Geysler. Hy was nie daar nie maar het na 'n tyd gearriveer. Die voorsitter het aan hom verduidelik wat besluit is en gevra of Geysler sal instem dat professor Greyvenstein sekere vakke sal doseer soos deur die Algemene Kerkvergadering besluit.

Ds Geysler sê die kerk het hom benoem as opvolger van prof Greyvenstein wat natuurlik beteken dat hy al die vakke wat prof G doseer het, moet doseer. Hy is ook deur die Universiteit aangestel as sodanig. Die vakke word genoem en daaronder is onder andere ook Eriek en Dogmatiek. As die vakke nou van hom weggeneem word sal dit op die studente en buitewêreld 'n baie slegte indruk maak en na 'n mosie van wantroue in hom en sy werk lyk. Dit spyt hom gevolglik dat hy nie sy toestemming kan gee nie.

07 Mei 1946

Die Kuratorium is weer byeen, opgeroep na aanleiding van 'n skrywe van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering oor die aftrede van professor Greyvenstein. Die vergadering het besluit:

Gesien die kontensieuse aard van hierdie saak, gesien die feit dat daar regsadvies oor die saak ingewin is waarvan die Kuratorium geen kennis dra nie, gesien die inhoud van Art 218 waarvolgens

hierdie vergadering 'n opdrag moes ontvang het, wat hy nie ontvang het nie, besluit die vergadering om van die saak af te stap en kennis daarvan aan die Alg Kom te gee.

Op dieselfde vergadering het professor H.P. Wolmarans se skrywe gedien waarin hy aanspraak maak daarop dat Dogmatiek ingedeel word by Godsdienswetenskap. Sy aanspraak het berus op 'n besluit van die Fakulteitsvergadering, maar daarvan is nou niks gerep nie. Die dekaan, S.P. Engelbrecht, het geswyg. Die saak van Christelike Etiek het ook tevoorskyn gekom. Professor Rautenbach het verwys na sy aanstelling in 1939 om Christelike Etiek te doseer. Die besluit van die Kuratorium het hierdie lastige probleme probeer systap:

Die vergadering besluit om i.s. die verdeling van vakke die status quo te handhaaf [waarvolgens Geysers die vakke sou doseer] solank die saak Greyvenstein nog nie afgehandel is nie, met die vriendelike en dringende versoek dat die here professore voortgaan om alle pogings aan te wend om tot 'n verstandhouding te kom.

20 Mei 1946

Dominee Joh Dreyer skryf in *Die Hervormer* oor die 25-jarige jubileum van professor S.P. Engelbrecht: 'Waar dit die belange van die Hervormde Kerk gegeld het, het hy altyd op die voorpunt van die stryd gestaan. Hy het homself nie gespaar nie.'

28 Mei 1946

Professor A. van Selms word terugverwelkom in die Fakulteitsvergadering en blydskap en waardering is uitgespreek teenoor professor Gemser wat weer 'n professoraat in Nederland van die hand gewys het, S.P.J.J. van Rensburg se gewysigde leerplan is goedgekeur. Dit was 'n baie gematigde leerplan as die vorige.

29 Mei 1946

Die 25ste ampsjubileum van S.P. Engelbrecht is feestelik gevier in die stadsaal van Pretoria. Gelukwense is uitgespreek deur die voorsitter van die Algemene Kerkvergadering, dominee J.J. Prinsloo, advokaat J.C.V. Breytenbach namens die Universiteit, professor B. Gemser namens die kollegas, professor Pellissier namens Afdeling B en student B.J. Engelbrecht namens Van der Hoff. Die aand het S.P. Engelbrecht in die Kerkgebou van Pretoria 'n gedagtenisrede uitgespreek na aanleiding van Psalm 48:10.

12 Junie 1946

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering verwelkom professor C.H. Rautenbach.

Ivm die doseer van van C Etiek lees hy sy brief van 09 Mei '46 aan die HE Komm voor asook 'n stuk van 8.6.46 en verder 'n memorandum i.s. die hulp wat hy in die doseer van Chr Etiek in Afd A van die Teol Fakulteit verleen.

Die betrokke skrywe van 09 Mei 1946 is 'n lang stuk waarin Rautenbach 'n geskil aanhangig maak tussen hom en die Kuratorium en die Kommissie versoek om die besluit van die Kuratorium buite werking te stel totdat die geskil kerklik afgehandel is. Hy het verder geskryf:

Indien gevraagde tersydestelling van die besluit van die Kuratorium sover dit die uitvoering van die versoek van die Kerk aan my bemoeilik, verhinder of onmoontlik maak en my belemmer in die uitoefening van my pligte teenoor die Kerk, wat betref die gee van twee lesings per week in die Christelike Etiek – en indien ek nie in die my toegekende leeropdrag deur die Kommissie gehandhaaf word nie en ek voor 15 Junie 1946 geen kennis te dien effekte kry nie of andersins geen uitspraak van u ontvang nie, word ek verplig om teen my sin in 'n interdik van

die hof te vra dat die besluit van die Kuratorium opsy gesit word terwyl ek in hoër beroep gaan op die Algemene Kerkvergadering. Dit sou my van harte spyt as sulke weë onvermydelik word ...

In 'n memorandum by hierdie skrywe gee Rautenbach 'n oorsig van die verloop van sake vandat hy in 1939 benoem is as teologiese dosent. Hy skryf dan verder:

Na my benoeming het professor Greyvenstein nadat hy al die jare die vak doseer het en terwyl hy binne drie jaar die wittreleeftyd sou bereik, my gevra of dit moontlik sou wees dat hy nog vir die paar jaar een lesing per week in die Christelike Etiek gee. Ek het geredelik ingestem. Ek het dan vanaf 1940 tot einde 1945 een lesing per week gegee... Met die verdwyning van professor Greyvenstein uit die Universiteit in 1946 het ons afspraak ook tydelik altdans verdwyn en was ek terug onder die verpligtings op my gelê deur my benoeming op 31 Julie 1939... Ek het aangegaan met twee lesings per week totdat professor Geysers [toe nog dominee Geysers] die studente belet het om 'n tweede lesing by my by te woon. Ek het die aangeleentheid voor die Kuratorium gelê. Die persoon wat voorsitter van die Kuratorium was tydens my benoeming [dominee A. Oosthuizen] en wat skriba was [dominee Joh Dreyer] het verklaar dat dit die bedoeling van die Kerk was dat ek die onderwys in die Christelike Etiek as geheel, naamlik twee lesings per week moes gee. Nogtans het die Kuratorium daarna 'n soort slim besluit geneem wat die hoofsaak ontwyk. Ek het die week daarna weer twee lesings gegee. Op 15 Mei is ek weer belemmer deur die Teologiese Fakulteit wat met meerderheidstem besluit het dat ek een lesing per week sal gee. Daarvoor het ek geappelleer by die Universiteit maar ek wag nog steeds op 'n uitspraak. Ek is op my pos vir twee lesings maar die studente kom nie vir die tweede lesing nie.

Die vergadering besluit toe om al die teologiese professore op te roep, en ná hulle koms is die saak voortgesit.

Die HE Voors verwelkom in die verg die Proff Greyvenstein, Engelbrecht, Wolmarans en Geysers. Prof Gemser kan weens swakke gesondheid nie teenwoordig wees nie. Ds Oosthuizen is ook teenwoordig. Prof Rautenbach wat ook aanwesig is, lees sy brief van 9.5.46 i.s. die doseer van die vak Chr Etiek. Hy sê dit is 'n geskil ooreenkomstig art 208. Hy lees ook 'n brief van 31.7.39 van die Scriba van die Kuratorium waarin hy in kennis gestel word dat hy benoem is om 2 lesings per week in Chr Etiek te gee.

Professor Engelbrecht sê hy betreur dit dat gedreig word met 'n hofsak. Professor Rautenbach maak beswaar dat gesê is hy dreig met 'n hofsak en vra dat dit teruggetrek word. Professor Engelbrecht weier. Professor Rautenbach vra dat die Voorsitter uitspraak moet gee of dit so is dat hy 'gedreig' het. Die H.E. Voorsitter antwoord:

Volgens Prof Rautenbach verduidelik en verklaar is dit geen dreigement nie.

Prof Engelbrecht wys daarop dat as dit 'n geskil is dan moet as die geskil tussen A en B is, albei A en B opgeroep word en daarom wil hy graag weet of die Kuratorium opgeroep is. Die HEV sê die Kuratorium is nie opgeroep nie maar kan vir vanmiddag opgeroep word. Prof Engelbrecht sê die lede van die Alg Komm wat lede van die Kuratorium is, sal dan nie sitting as Alg Komm lede kan neem nie. Die dekaan van die Teol Fakulteit A deel mee dat die Rektor op die Uitvoerende Komitee van die Universiteit van Pretoria gister nm gesê het dat die betrokke punt van die notule van Afd A van die Teol Fakulteit van 15 Mei '46 nie voor die eerskommende Senaatsverg gelê sal kan word nie. Prof Rautenbach sê dan verval die datum 15.6.46 wat hy in sy brief noem. Oudl JP Prinsloo maak 'n beroep op die Proff om nie persoonlike dinge in ag te neem nie, maar te dink aan hulle hoë roeping, hulle moet hulle saak self regmaak en nie wil hê die HE Komm

moet dit doen nie. Prof Geysers se pogings is voortdurend deur die Dekaan aangewend om die saak in der minne te skik. Prof Rautenbach het hom egter nie geleen tot onderhandeling nie. Hy [Prof Geysers] het Prof Rautenbach gevra om die saak te bespreek. Prof Rautenbach het egter geweier. Hy het toe al die saak by die Kerk aanhangig gemaak gehad. Prof Rautenbach se Prof Geysers is reg en verkeerd. Prof Geysers is verkeerd as beweer word hy [R] het gesê Prof Geysers het geen reg om Chr Etiek te doseer nie. Prof Rautenbach se hy was te vind vir samewerking maar eers dan as besluit is dat hy ivm die twee lesings in Chr Etiek reg was. Hy se die verg van die Fakulteit was nie 'n vriendskaplike samespreking nie maar 'n amptelike verg want die Rektor was ook aanwesig. Prof Engelbrecht se hy sal alles in sy vermoë doen om die saak opgelos te kry... Die verg besluit om voorlopig af te stap van die saak hangende die broederlike samespreking tussen die proff en dosente. Na dié samespreking word verwys alle sake waarvoor daar verskil van mening tussen hulle bestaan.

Na die vertrek van die professore het die Kommissie professor B. de Loor benoem as oproeper van die professorevergadering. Hy moet nie die vergadering bywoon nie. 'n Skriftelike verslag deur almal onderteken moet by die Kommissie ingedien word.

14 Junie 1946

Die besluit wat die Kuratorium in 'n gesamentlike sitting met lede van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering geneem het na aanleiding van die opdrag van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering is soos volg genotuleer:

Na lange en ernstige bespreking word die volgende voorstel sonder teenstem aangeneem: Na magtiging deur die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering dra die Kuratorium voor vir aanstelling as dosent in die teologie Prof dr JH Greyvenstein ooreenkomsitig Art 218 van die Kerkwet en ingevolge die besluit van die Algemene Kerkvergadering.

Die bewoording spreek van 'n ongenoeë, en inderdaad volg daarop:

Ds AJG Oosthuizen versoek dat aangeteken word dat hy vir die voorstel gestem het omdat hy daartoe gedwing word deur die opdrag van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Hy wil egter sy besware skriftelik aan die genoemde Kommissie voorlê en lees sy brief voor (sien bylae I)

Prof SP Engelbrecht teken protes teen die besluit aan en versoek dat dit genotuleer word (sien bylae II)

Prof AS Geysers teken ook protes aan teen die besluit en versoek dat sy redes daarvoor ook genotuleer word (sien bylae III)

Ds JGM Dreyer sluit hom aan by die eerste drie besware genoem in die brief van ds Oosthuizen.

Die brief van dominee Oosthuizen is belangrik omdat dit lig werp op die verwarring rondom die betrokke besluite van die Algemene Kerkvergadering. Dit lees soos volg:

Ek het kennis geneem van 'n mededeling oor die telefoon, dat die Hoogerw Kommissie van die Algemene Kerkvergadering die Kuratorium vir die Teologiese Opleiding opdrag gee om Prof dr Greyvenstein aan te beveel om volgens 'n besluit van die Algemene Kerkvergadering klasse in sekere vakke van die Teologie te gee. Ek het die scribe van die Kuratorium opdrag gegee om die Kuratorium byeen te roep om die opdrag uit te voer. Graag wil ek egter die volgende as my besware teen genoemde opdrag aan die Hoogerw Kommissie van die Algemene Kerkvergadering voorlê, met die beleefde maar dringende versoek dat u kommissie tog aandag aan my besware sal skenk en dat my besware genotuleer mag word. Ek versoek dit omdat ek oortuig is dat die besluit baie ernstige gevolge vir die Opleiding van ons kerk gaan hê. As voorsitter van die Kuratorium, wat belas is om sorg te dra vir

die Opleiding, voel ek my verplig om my besware op skrif te stel en so aan u voor te lê. Op grond van die volgende maak ek dan beswaar teen u opdrag.

a. *Dit skep 'n presedent waaraan die kerk hom sal moet hou in die toekoms. Elke professor wat op grond van die leeftydsgrensbepaling moet afree, sal deur die Kerk gekontinueer moet word. As die kerk dit nie doen nie, kan en sal gevra word op watter gronde een professor so bevoorreg word.*

b. *Professor Geysers is deur die kerk aanbeveel en deur die Universiteit aangestel. Deur hom is aan al die voorwaardes wat deur die kerk gestel is, voldoen. Hy het sy doktorsgraad met lof behaal. Hy is reeds besig met klasse. Deur nou hierdie klasse van hom weg te neem en aan sy voorganger te gee, word 'n klap in sy gesig gegee wat onverdiend is. Dit ondermyn sy prestige nie alleen by sy eie studente nie maar by alle professore en studente aan die Universiteit. Dit is nie reg om 'n professor wat deur die Kerk aangestel is, sonder dat hy dit gevra of gesoek het, so belaglik te maak ten aanskouing van die Verenigde Kerk en die Universiteit nie. Die goeie naam en goeie trou van ons kerk is daarmee gemoeid.*

c. *Die Algemene Kerkvergadering het die besluit geneem sonder bespreking en sonder om die konsekwensies te besef. Dit is aan die vergadering vlak voor die sluiting voorgelê as 'n kompromis waartoe alle partye ooreengekom het en wat almal bevredig. Nou is daar selfs onder die opstellers verskil van mening oor die betekenis van die besluit. Dat die vergadering die rapport van die Alg Kommissie dat 'n vakature ontstaan het omdat Professor dr Greyvenstein die leeftydsgrens bereik het, en dat ds AS Geysers as sy opvolger benoem is, aanvaar en goedgekeur het, is vir my 'n bewys dat die vergadering 'n besluit wat hiermee in stryd is, later aanvaar het, alleen omdat die betekenis nie ten volle besef is nie.*

d. *Die Christelike Etiek word deur Dr Rautenbach opgeëis, op grond van 'n aanstelling deur die kerk in 1939. Het die eis van professor Rautenbach verval? En indien nie, sal hy nie 'n interdik teen professor Greyvenstein verkry nie?*

e. *Professor Greyvenstein sal die benoeming waarskynlik nie aanvaar nie. Op die Algemene Kerkvergadering het hy verklaar dat hy sy amp onmiddellik gaan neerlê omdat hy nie kans sien om langer in so 'n atmosfeer, wat hy beskryf het met woorde wat nagenoeg dit moes aandui as vals en onwaar, kon werk nie. Persoonlik het ek daaruit afgelei dat hy die atmosfeer wat in ons opleiding of in fak A bestaan, as so onuitstaanbaar beskryf het. Dat hy sy voorneme om te bedank nie uitgevoer het nie, het ek toegeskryf aan die feit dat hy gemeen het dat aangesien die datum van sy aftreding naby was, sou hy dit uithou tot dan. Dat hy nou 'n kontinuering in die atmosfeer hom sal laat welgeval, glo ek nie.*

f. *Al die dinge veroorsaak onrus onder die studente wat baie nadelig vir die opleiding is.*

Op grond van hierdie besware wil ek hiermee beleefd vra dat u u opdrag aan die Kuratorium terugneem, en heroorweeg.

Van belang is ook A.S. Geysers se protesskrif, wat insae gee in sy selfbeskouing.

Aangesien daar herhaalde male deur die Voorsitter van die Alg Kommissie 'n verkeerde konstruksie geplaas is op die feit van my swye ten tye van die besprekings i.s. die heraanstelling van professor Greyvenstein, 'n konstruksie as sou ek daarmee die onreg my aangedoen beaam; en aangesien ek op 'n vergadering van die Alg Kommissie in sy sitting by my aan huis op die aand van die 20 Mrt 1946 deur die Voorsitter en ander lede van die Kommissie

verseker is dat hiermee die pogings om vakke van my weg te neem be-eindig is; en aangesien ek aangestel is as opvolger van professor Greyvenstein dus om die vakke te doseer wat hy tot en met 1945 gedoseer het; en aangesien hierdie vergadering vandag in opdrag van die HE Alg Kommissie besluit het om by die HE Kommissie aan te beveel dat prof Greyvenstein aangestel sal word in al die vakke van die prakt teologie en om bepaalde lesings te gee in die vakke Dogm en Xtelike Et; daarom wens ek voor die vergadering protes aan te teken en wel op die volgende gronde:

- a. Ek is wettiglik deur die Alg Kom op voordrag van die Kuratorium benoem tot opvolger v Professor Greyvenstein. Hierdie besluit is deur die Algemene Kerkvergadering bekragtig. Hierdie opdrag sluit in al die vakke wat professor Greyvenstein doseer het. Bewys daarvoor is dat die Alg Kommissie toe by my in Augustus 1944 aangestel het, nie alleen gepraat het van 'as opvolger v professor Greyvenstein' nie maar dat hy ook nie voorsiening gemaak het nie in 'n vakature wat dan sou ontstaan het deur gelyktydig iemand te benoem as dosent in Prakt Teol nie. Dieselfde argument geld tov Dogm en Chr Et.
- b. Die optrede van die Kerk om na hierdie aanstelling vakke wat aan my toegesê is, van my weg te neem, is maar net vir twee uitlegte vatbaar: of die kerk het nie in erns verkeer toe by my aangestel het nie en dit berou hom nou dvan; of ek het in my doseer van die vakke wat aan my toevertrou is, onbevoegd geblyk, sodat die kerk nou twv die goeie opleiding v ons toekomstige predikante verplig is om bepaalde van die vakke v my terug te neem.
- c. U maak deur die bekragtiging v hierdie besluit van die Alg Kom my posisie aan die Univ onhoudbaar aangesien dit daar in breë kring as 'n mosie van wantroue geïnterpreteer sal word.
- d. Professor Greyvenstein kan, na sy uitsprake op die Alg Vergadering en na alles wat plaasgevind het, nie met goeie fatsoen in Afd A van die Teol Fakulteit terugkeer nie.
- e. Hierdie agitatie wat helaas nie altyd sonder 'n politieke skadukant was nie, het die Fak van bo tot onder geskeur; 'n voldoening van die opdrag van die Alg Kommissie sal hierdie breuk bestendig tot skade v kerk en opleiding.
- f. Deur hierdie bekragtiging het u gemeen om een kwessie te demp maar u het daardeur tallose nuwes ontketen.
- g. hierdie opdrag sluit in al die vakke wat professor Greyvenstein doseer het. Bewys daarvoor is dat die Alg kommissie toe hy my in 1946 aangestel het, nie alleen gepraat het van 'as opvolger van professor Greyvenstein' nie
- h. Ek versoek dat, met die oog op verdere stappe en verder verwikkelinge, hierdie protes van my genotuleer sal word.

S.P. Engelbrecht se protes was kort: 'I Dit is ultra vires, II Dit benadeel Afdeling A van die Teol Fakulteit aan die Universiteit van Pretoria, III Dit maak die posisie van professor Geysers aan die Universiteit onmoontlik, IV Dit is onuitvoerbaar.' Hy het die volgende dag aan die Rektor 'n afskrif van sy protes vir sy inligting gestuur. Die skriba het op 26 Junie aan Greyvenstein geskryf in verband met sy aanstelling, en ook aan Geysers daarvan kennis gegee.

27 Julie 1946

Uiteindelik het die Engelbrecht-Geysers houding sukses behaal. Rautenbach het soos volg aan die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering geskryf:

Dit het onder my aandag gekom dat dit op die duur vir professor Greyvenstein onmoontlik gemaak is om op 'n wyse wat kan strook met die gewone opvatting van wat eerbaar is, sy loopbaan as professor af te sluit soos dit deur die Algemene Kerkvergadering beplan en in die vooruitsig gestel is. Ek is dit

met professor Greyvenstein eens dat al wat vir hom oorbly, is om emeritaat aan te vra. Hierdie hele miserabele geskiedenis kom my voor as 'n smet op die goeie naam van die Kerk. Mens het in die afgelope jaar praktyke aanskou in die Kerk wat geassosieer word met die spel van partypolitiek maar wat vir kerkmense heeltemal onbetaamlik is. Ek vertrou dat die soort dinge in die toekoms sterk teengegaan sal word. Dit is te betreur dat terwyl ons Kerk groot uitwendige bloei deurmaak daar sodanige inwendige swakhede is wat onrusbarend is.

Wat betref my benoeming vir die Christelike Etiek – dit het vir my duidelik geword dat die Kerkbestuur ongeneë is om regspraak te beoefen tensy daartoe gedwing. Ek was nooit inderdaad van plan om die dwangmiddels te gebruik nie. Die regsgevoel is 'n gesindheid wat nie afgedwing kan word nie – alleen die skyn daarvan kom deur dwang. Ek bedank as dosent in die teologie vanweë die Hervormde Kerk. Ook bedank ek as lid van die Finansiële Kommissie van die Kerk, as kurator van die Predikante, Weduwee en Wese Pensioenfonds en as lid van die Kerklike Kommissie vir Opvoeding en Onderwys. Verder sal ek my bedanking indien as direkteur van Voortrekkertehuis.

Ten slotte wil ek berhaal wat ek enige jare gelede reeds verklaar het voor 'n kommissie uit die Algemene Kommissie: Solank as wat die kerkbestuur die oë sluit vir die wanverhoudings en misstande wat in verband staan met die Teologiese Opleiding, versuim dit sy plig. Ek het reeds sedert sestien Julie ll gesterk genaak in die oortuiging dat dit vir my die beste is om eenkant toe te staan.

In dieselfde vergadering van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering op 16 Junie het ook 'n skrywe van Greyvenstein gedien, gedateer 27 Mei 1946.

Die HEV rapporteer dat die rektor aan hom gesê het dat hy die Fakulteitsbesluit van 15 Mei nie voor die eerskomende Senaatsvergadering sal lê nie omdat hy eers regsadvies inwin. Die verg besluit om uitvoering te gee aan die besluit van die Algemene Kerkvergadering tov die benoeming van prof Greyvenstein. Die HE Scriba stem teen en sê hy doen dit onder andere omdat bogenoemde besluit in stryd is met die besluit van die HE Komm wat deur die Algemene Kerkvergadering goedgekeur is nl om ds A Geysers te benoem as opvolger van Prof Greyvenstein wat s.i. bedoel dat hy die vakke moet doseer wat Prof Greyvenstein doseer het. Verder word besluit om magtiging aan die Kuratorium te gee om uitvoering te gee aan die besluit van die Algemene Kerkvergadering i.s. benoeming van Prof Greyvenstein in terme van art 218a en b.

Die vergadering het besluit op die volgende skrywe aan die Kuratorium:

Die HE Komm van die HE Algemene Kerkvergadering besluit hiermee in terme van art 218a en b van die Kerkwet en van die besluit van die Algemene Kerkvergadering waarin 'n leeropdrag aan prof Greyvenstein aangebied is, a. om die Kuratorium te magtig Prof Greyvenstein as Prof en of Dosent in die Teologie by die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering voor te dra vir aanstelling en b. om voorstelle te maak aan die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering mbt die salaris. Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering wag hier in Pretoria op die voordrag en voorstelle soos hierbo genoem vir verdere behandeling en versoek dus vriendelik spoedige afhandeling van hierdie dringende saak.

Later in die notule staan :

Die HEV lees die brief van die Kuratorium re die benoeming van prof Greyvenstein. Die HE Vergadering besluit vervolgens dat Prof Greyvenstein in opdrag van die Algemene Kerkvergadering hierby benoem word as hoogleraar vanweë die Hervormde Kerk met die status van Professor om al die vakke van die Praktiese Teologie te doseer met ingang 1 Augustus '46. Die vergoeding word vasgestel

op 15/- per lesing. Verder benoem die HE vergadering die HE Voors en Scriba met die reg van koöptasie om die Rektor van die Universiteit van Pretoria te spreek om uitvoering te gee aan die opdrag van die Algemene Kerkvergadering ten opsigte van Prof Greyvenstein. Ds Vermooten word versoek om die besluit aan prof Greyvenstein mee te deel.

24 September 1946

Dominee Vermooten het in die vergadering van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering gerapporteer dat hy nie uitvoering kon gee aan die opdrag om Greyvenstein persoonlik te gaan meedeel van sy benoeming nie, omdat Greyvenstein toe 'n tyd lank weg van die huis was en hyself later ook op verlof was. Toe hy terugkom, was Greyvenstein se aansoek om emeritaat al ingestuur. Die vergadering het besluit om die emeritaat aan Greyvenstein te verleen en het waardering en dank uitgespreek vir die werk wat Greyvenstein gedoen het vir die Opleiding. Dieselfde vergadering het ook Rautenbach se bedanking as dosent in Christelike Etniek en as lid van verskillende kerklike kommissies behandel.

Wat betref die samespreking tussen die professore om bestaande onaangenaamhede te probeer oplos, 'deel die HE Scriba mee dat Professor Engelbrecht gesê het die samesprekings is nie gehou nie omdat die moeilikheid nie meer bestaan nie.' [!!!]

11 Desember 1946

Inderdaad het S.P. Engelbrecht aan die Kuratorium gerapporteer dat daar geen moeilikhede onder die professore onderling is nie en dat daar mooi samewerking is. Dit strook nie met die mening van A.S. Geyser wat gepraat het van 'n skeuring in die fakulteit nie. Die Kuratorium het verder skynbaar rustig voortgegaan met die toekenning van beurse. Studentegetalle het geleidelik vermeerder. Daar was bestendige erosie van getalle, hoofsaaklik vanweë die vereistes ten opsigte van die tale Grieks, Hebreeus en Latyn. Professor Gemser sou met 'n jaar verlof gaan gedurende 1947, en die vergadering het besluit dat sy lesings waargeneem sal word deur professor Van Selms. Die Dekaan het verder gerapporteer dat Afrikaans I vanaf volgende jaar verpligtend sou wees vir die teologiese studente. 'n Opdrag van die Algemene Kerkvergadering dat sesdejaarsstudente kerkraadsvergaderings, siekebesoek en huisbesoek moet meemaak, kon nog nie uitgevoer word nie.

B.J. Engelbrecht het die BD eksamen met lof geslaag en het in 1947 na Groningen vertrek vir doktorsale studie. Die Kuratorium het die wens uitgespreek dat die professore toenadering moet soek tot professor Greyvenstein, en hulle het die gedagte verwelkom en gesê hulle sal dergelike pogings van harte ondersteun.

12 Desember 1946

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering neem die besluit wat voorlopig 'n einde sou bring aan die Greyvenstein-saak. Die notule lui:

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering na kennisname van die brief van die Rektor van die Universiteit van Pretoria van 27:11.1946 insake die benoeming van Professor dr Greyvenstein om in sekere leeropdragte tw Dogmatiek en Chr Etniek te doseer - waaruit blyk dat die Regulasies van die Universiteit so 'n benoeming nie toelaat nie, betreur dit dat die Alg Kom dientengevolge geen uitvoering kan gee aan die besluite van die Algemene Kerkvergadering in Mei 1945.

Die voorsitter, dominee J.J. Prinsloo Jsn het teen die voorstel gestem met die motivering dat in sy beskouing nie al die nodige stappe geneem is om uitvoering te gee aan die besluite van die Algemene Kerkvergadering nie.

1947

03 Maart 1947

Die Kuratorium aanvaar 'n mosie van roubeklag met die dood van professor en mevrou Greyvenstein se seun Karel, wat in 'n vliegtuigongeluk oorlede is. Die vergadering het verder kennis geneem dat die professore in bysyn van die voorsitter en skriba van die Algemene Kerkvergadering, dominee J.J. Prinsloo Jsn en dominee T.F.J. Dreyer, tot 'n vergelyk gekom het oor die indeling van vakke. Professor Engelbrecht het Ensiklopedie afgegee aan professor Wolmarans, en Oud-Christelike Letterkunde aan professor Geyser, professor Geyser het Dogmatiek afgegee aan professor Engelbrecht. Preekoefening sou om die beurt deur lede van die Fakulteit waargeneem word en Praktika deur professor Geyser. Oor die verhouding Kommissie van die Algemene Kerkvergadering – Kuratorium – Universiteit is die volgende besluit geformuleer: 'Na aanleiding van bedenkinge wat geuiter word in verband met verlof aan en bedanking van teologiese professore en dosente deur die Universiteit word besluit om 'n komitee aan te stel om in te gaan op die onderlinge verhouding'. Die komitee sal bestaan uit professor D. Pont, die voorsitter en skriba van die H.E. Algemene Kommissie of hulle sekundi en die voorsitter en skriba van die Kuratorium of hulle sekundi.

04 Junie 1947

'n Buitengewone vergadering van die Kuratorium vind plaas. Dominee E.S. Mulder was afwesig en so ook dominee J.J. Prinsloo wat op besoek aan die gemeentes in Oos-Afrika was. Die vergadering is saamgeroep na aanleiding van die besluit van die Raad van die Universiteit op 29 Mei 1947 om doktor W. Nicol vir die rektorskop van die Universiteit aan te beveel. Die volgende besluite is geneem:

1. *Die Kuratorium het kennis geneem van die feit dat die HE Heer dr W Nicol deur die Raad van die Universiteit as Rektor aanbeveel is.*
2. *Die Kuratorium verklaar hiermee dat hy van oordeel is dat die verkiesing van 'n rektor 'n Universiteitsaak is waarmee hy hom nie wil inlaat nie, behalwe wanneer hy oortuig is dat die benoeming die Opleiding van ons Kerk nadelig sal beïnvloed.*
3. *Die Kuratorium is oortuig dat die benoeming van dr W Nicol so 'n geval is, en verklaar hiermee met die meeste nadruk dat die HE Heer Dr W Nicol as rektor vir ons Kerk se opleiding onaanneemlik is, en wel op die volgende gronde:*
 - a. *Na ons mening is dit 'n ongehoorde saak dat die Moderator van 'n kerk wat self sy opleiding aan die Universiteit het, as rektor hoof sal word van, en soveel meer seggenskap sal hê oor die opleiding van 'n ander kerk. Uit die aard van die saak sal sy partydige goedgesindheid teenoor die opleiding van sy eie kerk by die opleiding van die ander kerk met agterdog bejeën word.*
 - b. *Die HE Heer Dr W Nicol het by verskillende geleenthede in die verlede uitlatings gemaak en op ander maniere getoon dat hy die Ned Herv Kerk nie goedgesind is nie. Die vrees dat hy ook die opleiding van die Kerk nie goedgesind is nie, is daarom nie sonder grond nie.*
4. *Die HE Kuratorium dring daarom by die HE Kommissie van die Algemene Kerkvergadering daarop aan dat hierdie besware deur 'n deputasie sowel as per skrywe aan sy Hoogedele die Minister van Onderwys onverwyld voorgelê sal word, en dat hy versoek sal word om nie die HE Heer Dr W Nicol aan te stel nie.*

Hierdie optrede het gevolg op ontwikkelings aan die Universiteit wat begin het met 'n besluit van die Raad van die Universiteit op

21 Mei 1947 waar besluit is om twee name, dié van die dienende rektor, professor M.C. Botha, en dié van doktor W. Nicol, wat voorsitter van die Raad was, aan die Senaat deur te stuur met die oog op die rektorskap. Die Senaat het op 21 Mei besluit met 56 teen 29 stemme dat alleen professor M.C. Botha vir hom aanneemlik is as rektor. Die Raad het nietemin op 29 Mei 1947 besluit met 12 stemme teenoor 8, om doktor Nicol by die Minister aan te beveel vir aanstelling. *Die Volkstem* het in 'n hoofartikel op 30 Mei 1947 die name genoem van die raadslede wat vir Nicol gestem het, en hulle houding aan die Broederbond toegeskryf. Onder hulle was twee lede van die Hervormde Kerk, doktor H.D. van Broekhuizen en meneer De Bruyn. Professor Botha was lid van die Verenigde Party, en die pogings van die Raad om van hom ontslae te raak, het sekerlik ook politieke motiewe gehad.

05 Junie 1947

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering onder leiding van die vise-voorsitter dominee S. Vermooten staan die professore Engelbrecht, Van Selms en Geyser te woord en besluit om die gevraagde deputasie na die Minister te stuur, bestaande uit die lede van die Kommissie, die Kuratorium en die professore. Dieselfde vergadering het kennis geneem van 'n skrywe van S.P. Engelbrecht gedateer 28 Mei 1947 waarin hy meedeel dat professor A.I. Malan beweer dat ook dominee J.J. Prinsloo Jsn ten gunste van doktor Nicol as rektor is. Op voorstel van ouderling W.A. van Schalkwyk is besluit om dominee Prinsloo officieel te vra wat sy standpunt is.

'n Deputasie van die Nederduitsch Hervormde Kerk het op 16 Junie die Minister ontmoet in 'n samespreking wat volgens *Die Volkstem* omtrent 'n uur geduur het. 'n Afvaardiging van die Raad het ook die Minister ontmoet en wel op 21 Junie. Die lede van die afvaardiging was H.D. van Broekhuizen, D.C. Malan en B.J. Marais.

Professor S.P. Engelbrecht het in *Die Hervormer* van 20 Junie 1947 geskryf oor die saak en onder andere gesê dat die aanstelling vir die kerk 'n griewende teleurstelling sal wees. As ou vriend van die Universiteit het die Hervormde Kerk nie verdien dat iemand met die gesindheid van doktor Nicol nou deur die Raad as rektor aangestel word nie.

Op 24 Junie is die beslissing van die Minister aan die Raad van die Universiteit bekend gemaak. Hy het die saak na die Raad terugverwys met die versoek dat die Raad weer sal probeer om eenstemmig met die Senaat te verkry. Die Raad het op 26 Junie 1947 ook aandag gegee aan die verhoë van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering, en het soos volg geantwoord:

Die Raad het hoegenaamd geen vrees dat iemand met die ruimheid en persoonlike integriteit van dr Nicol ooit op enige manier van sy posisie ten nadele van 'n ander kerk misbruik sal maak nie.

Die Raad het met 11 stemme teen 6 besluit om by sy aanbeveling te bly en het weer 'n afvaardiging na die Minister benoem. Drie lede van die Raad was by dié geleentheid afwesig, onder hulle dominee J.J. Prinsloo. Die afvaardiging het die Minister ontmoet op 23 Julie. Die Senaat het op 'n buitengewone vergadering op 06 Augustus 1947 sy vorige besluit bevestig, naamlik dat alleen professor M.C. Botha aanneemlik is as rektor. 'n Gesamentlike komitee van die Senaat en die Raad het op 12 en 13 Augustus die saak probeer besleg, maar sonder die gewenste resultaat. Die gewenste eenstemmigheid kon nie bereik word nie, en op 19 September berig *Die Volkstem* dat die Minister geweier het om die aanstelling van doktor Nicol goed te keur.

Op 05 November 1947 het 'n petisie van die Raad voor die Hooggeregshof in Pretoria gediend dat die bepaling in die Statute van die Universiteit dat die benoeming van 'n rektor onderhewig is aan die goedkeuring van die Minister, ter syde gestel moet word as *ultra vires*. 'n Teenpetisie is ingedien deur drie Senaatslede, professore H.B. Davel, B.V. Lombard en S.F. Oosthuizen. Die hof het die petisie van die Raad verwerp. Toe het die Raad op 19 November besluit om appel aan te teken, met 'n meerderheid van 12 teen 9. Op dieselfde vergadering het die Raad met 11 stemme teen 10 besluit om die rektorskap vakant te verklaar van 01 Januarie tot 31 Maart, wat beteken het dat die rektorat van professor M.C. Botha op 31 Desember tot 'n einde sou kom. *Die Volkstem* het op 21 November berig dat dominee J.J. Prinsloo 'na verneem word' met die meerderheid gestem het. Dit het beteken dat hy dan aandadig was daaraan dat die kandidaat van die Senaat uit die wedloop gehaal is.

'n Week later, op Woensdag 26 November het *Die Volkstem* se straatplakkaat dit uitgeskree: NAGTELIKE MOTORRIT NA BESTJOEANALAND. Die subopskrif van die voorbladberig was: *Koorsagtige Pogings van Pro-Nicol Seksie om Geledere te Versterk*. Daar is die verhaal vertel wat in die Nederduitsch Hervormde Kerk groot beroering veroorsaak het.

'n Nagtelike motorrit oor 'n afstand van sowat vier honderd myl, 'n gejaag oor die sandduine van Betsjoeanaland wat die senuwees van motorbestuurder sowel as insittendes bykans op hol gehad het, het deel uitgemaak van die koorsagtige pogings van die pro-Nicol seksie in die Universiteitsraad om al sy moontlike kragte te versamel vir die genoemde Raad wat verlede week Woensdag gehou is.

Besonderhede van hierdie geheimsinnige motortog waarop die deelnemers hulle oorly en ook ooreis het, het nou eers aan die lig gekom, ondanks die feit dat hard probeer is om dit geheim te hou. Al die koste, moeite en inspanning wat aan so 'n rit verbonde is, was om ds JJ Prinsloo snr, voorsitter van die Algemene Vergadering van die Hervormde Kerk, van sy plaas uit Betsjoeanaland betyds in Pretoria te kry vir bywoning van die Universiteitsraad. Soos bekend, is op hierdie vergadering besluit om ondanks 'n vorige besluit van die Raad tog appel aan te teken teen die uitspraak van die Transvaalse Hooggeregshof wat ten effekte was dat die Minister van Onderwys die benoeming van 'n rektor kan veto. Daardie besluit van die Raad is met 'n meerderheid geneem waaronder ds JJ Prinsloo hom bevind het.

Kort voor die genoemde vergadering van die Universiteitsraad het ds Prinsloo, wat die Hervormde Kerk op die Raad verteenwoordig, hom op sy beesplaas in Bestjoeanaland bevind. By 'n vorige geleentheid was hy toe die kwessie van die rektorskap ook ter sprake was, op besoek in Kenia.

Na ons uit goeie bron verneem, het die inisiatief van dr CF van der Merwe uitgegaan om ds Prinsloo vir die vergadering van verlede week aanwesig te kry. Dr van der Merwe het in Pretoria-Noord in verbinding getree met 'n inwoner wat langs ds Prinsloo in Betsjoeanaland 'n plaas het. Dit blyk nou dat die plan oorspronklik was om ds Prinsloo per vliegtuig na Pretoria te laat kom.

By die inwoner van Pretoria-Noord is verneem of daar in die omgewing van Vryburg 'n vliegveld is. Hierop kon blykbaar geen afdoende antwoord gegee word nie waarop die inligting verkry is dat op die plaas van die persoon wel verskeie droë panne is waarop 'n vliegtuig kan neerstryk.

Intussen het die eienaar van die vliegtuig waarmee ds Prinsloo gehaal sou word, kop uitgetrek en dit was derhalwe nodig om 'n ander plan te beraam. Ons verneem verder dat dr Avril I Malan daarop met die inwoner van Pretoria-Noord in verbinding getree het om te verneem hoe mens van Vryburg na die plaas van ds Prinsloo moes ry. Daardie inligting is verskaf.

In die nag om twee-uur het die motorrit 'n aanvang geneem. Verneem word dat aan daardie rit deelgeneem het Professor PV Pistorius (hoogleraar in Grieks aan die Universiteit van Pretoria) en dr Avril Malan. Dit het die motorryers geluk om ds Prinsloo in die hande te kry en hom reeds die Maandag voor die vergadering van die Universiteitsraad in Pretoria te besorg.

Die Woensdagaand was ds Prinsloo op die vergadering van die Universiteitsraad aanwesig.

Na ons meegedeel word, heers daar in kringe van die Hervormde Kerk aansienlike misnoë oor die optrede van ds Prinsloo. Daarop word gewys dat die Hervormde Kerk 'n afvaardiging na die Minister van Onderwys gestuur het met die versoek dat ds Nicol se aanstelling as Rektor van die Universiteit nie goedgekeur word nie. Daardie afvaardiging het die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering, die Kuratorium en die professore van die Hervormde Kerk verteenwoordig. Die Minister het ds Nicol se benoeming geveto, onder andere op grond van die beswaar van die Hervormde Kerk.

Daarop is die kwessie aan die hof vir 'n beslissing voorgelê. Nadat die Universiteitsraad op die eerste vergadering na die Hofuitspraak besluit het om nie appel teen die beslissing aan te teken nie, het die daaropvolgende vergadering van die Raad wel besluit om in hoër beroep te gaan.

Die meerderheid van die Raad meen dus dat die Minister nie die vetoreg besit nie. Onder daardie meerderheid is ds Prinsloo. Nou word aangevoer dat ds Prinsloo lynreg teen sy Kerk gehandel het, omdat die Hervormde Kerk se vertoë by die Minister eintlik daarop neergekom het dat die benoeming van ds Nicol geveto moes word.

As ons die twee berigte van *Die Volkstem* vergelyk, val dit op dat in die berig van 21 November daar duidelik sprake is van twee stemmings in die Raad, een oor die vakantverklaring van die rektorskap en die volgende een oor die appel. Die stemmings was nie dieselfde nie, en daar word uitdruklik berig dat dominee Prinsloo met die meerderheid gestem het in die eerste geval, naamlik die vakantverklaring van die rektorskap. In die sensasionele voorbladberig van die volgende week is die voorstelling dat hy gestem het vir die besluit om appel aan te teken. Daar word in die voorbladberig trouens niks gesê oor die eerste stemming in verband met die vakantverklaring van die rektorskap nie. Daarom wek hierdie koerantberig die suspisie dat dit 'n doelbewuste poging was om dominee Prinsloo by te kom.

09 Augustus 1947

Die Fakulteit Afdeling A het intussen skynbaar ongestoord met sy werksaamhede voortgegaan, te oordele aan die amptelike notules. S.P. Engelbrecht, H.P. Wolmarans, A. van Selms en A.S. Geysers is teenwoordig in die Fakulteitsraad. Die regulasies is so aangevul dat Latyn ook as hoofvak geneem kan word en toestemming is verleen dat A.D. Pont MA Grieks saam met BD II mag doen.

02 September 1947

Die Fakulteit beveel die permanente aanstelling van A.S. Geysers aan en besluit dat S.P.J.J. van Rensburg die doktorsale eksamen slaag. In die jaarverslag is melding gemaak van die aanbiedings wat Gemser ontvang het van Groningen en Utrecht en dat hy albei van die hand gewys het. Sy lesings word waargeneem deur Van Selms, en Geysers verleen hulp met Siries. Verskuiwing van vakke het plaasgevind in dié opsig dat Geysers Oud Christelike Letterkunde, Wolmarans Ensiklopedie en Engelbrecht Dogmatiek doser.

27 September 1947

Professor A. van Selms word bevorder en aanvaar diens as professor in Semitiese Tale.

13 November 1947

Die Raad van die Universiteit van Pretoria besluit om die eregraad DD toe te ken aan professore G.M. Pellissier en J.H. Greyvenstein.

09 Desember 1947

Die Raad van die Universiteit van Pretoria besluit dat 'n rektorale komitee die pligte van die rektoraat sal waarneem totdat 'n nuwe rektor benoem is, bestaande uit professore B.V. Lombard, S.F. Oosthuizen, H.B. Davel, C.H. Rautenbach en meneer F.J. le Roux.

12 Desember 1947

Dominee Prinsloo is terug in die voorsitterstoel van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Ná die proponentseksamen waarin J.H. van Staden, H.M.E. Dreyer en W.J. Engelbrecht tot die bediening toegelaat is, het die saak aan die orde gekom waarop almal gewag het. Die notule lees soos volg:

Aan die orde kom 'n hele aantal briewe van kerkrade en afsonderlike persone in sake die houding van ds JJ Prinsloo op die Raad ivm die benoeming van dr Nicol as rektor van die Universiteit van Pretoria. Briewe het ingekom van die kerkrade van Vereeniging, NW Pretoria, Pretoria-Wes, Potchefstroom, en van die brs G Snyman, AS Snyman, CL Engelbrecht, FW Stone en Pretorius en Visser, en verder 'n skrywe van professor Engelbrecht en 'n uitknipsel en aanplakbiljet van Die Volkstem... Die HE voorsitter vra afskrifte gesertifiseer deur die skriba van al die ingekomde stukke. Die HE Voorsitter antwoord hierop dat die skok in die koerantberig nie so erg is nie. Sy persoonlike lyding is niks maar die kerk word hier onder verdenking gebring. Met sy vertrek na Oos-Afrika was daar nog nie sprake van die benoeming van 'n rektor nie. Tydens sy verblyf aldaar het verskillende berigte hom bereik, ook het hy 'n brief ontvang oor 'n bewering dat hy ds Nicol sou steun as rektor. By sy terugkoms het hy probeer vasstel wat die houding van die kerk is. Op 23 Oktober het die Raad vergader by watter geleentheid ds Nicol as rektor voorgestel is. Die uitslag van die stemming was 11-6 ten gunste van ds Nicol. By die geleentheid het hy 'n verkaring gemaak dat hy dieselfde standpunt inneem as die liggaam wat hy verteenwoordig op die Raad. Op 6 November is weer 'n vergadering gehou waarvan hy geen kennis ontvang het nie. Die daaropvolgende vergadering het hy weer bygewoon. Hy kon dit doen omdat hy betyds geleentheid gehad het om terug te kom uit Bechuanaland, deur bemiddeling van professor Malan en Professor Pistorius. Hy was nie bewus daarvan dat die twee here hom kom haal het vir die vergadering nie. Hulle het hom meegedeel van die te houe vergadering, en om seker te maak dat hy teenwoordig is, het hy aan hulle gevra of hy met hulle mag saamgaan na Pretoria. Tot met die Raadsvergadering het hy dan ook by professor Malan tuisgegaan. In sake die besluit van die Raad om te appelleer teen die uitspraak van die Hooggeregshof, wat die Minister van Onderwys in die gelyk gestel het, kan hy op hierdie tydstip nie aan die vergadering meedeel hoedat hy gestem het nie. Dit sou nie billik wees teenoor die ander lede van die Raad nie, daar die stemming geheim is, en bowendien adviseer die regsgeleerdes om dit nie op hierdie tydstip te openbaar nie. Hy wil eger die vergadering verseker dat sy houding in hierdie hele saak nie strydig is met die belange van die kerk nie.

Na enige verdere bespreking en vroeë besluit die vergadering op voorstel van oudl du Preez dat aangesien daar nou meer informasie voor die vergadering is, dat die gevraagde afskrifte wat die HE Voorsitter sal kry, nie gebruik sal word in 'n eventuele hofsak nie. Die HE Voorsitter deel verder mee dat die Raad 'n kommissie van vyf benoem het om intussen die werk van die Rektor te doen met bystand van die Registrateur. Hy gee nogmaals die versekering dat hy trou by die kerk staan.

1948

08 Januarie 1948

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering is weer byeen. Die notule lui:

Ter sprake kom die houding van die HE Voorsitter insake die benoeming van die Rektor van die Universiteit van Pretoria. Die vergadering besluit om aan die kerkrade en broeders wat hulle beklaag het by die Kommissie oor die houding van die voorsitter berig te gee van die besluite van die Kommissie, dog geen verklaring sal in Die Hervormer gepubliseer word nie.

Besluit: Nav die ingekome briewe waarin beswaar gemaak word teen die houding van die HE Voorsitter in bogenoemde saak besluit die vergadering om daarop as volg te antwoord: Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het grondig op die saak ingegaan en bevind dat die voorsitter trou by die kerk staan en die besluite van die Alg Kommissie uitgevoer het. Die vergadering het geen rede om die trou en integriteit van die Voorsitter in twyfel te trek nie op die volgende gronde:

1. Sy gehegtheid en trou aan die Hervormde Kerk soos nog altyd geblyk het uit sy optrede in die verlede.
2. Sy verklaring op 23 Oktober in die vergadering van die Raad van die Universiteit van Pretoria 'Ek bedank die Raad vir die verlot van afwesigheid van vergaderings gedurende die afgelope sewe maande. Toe ek hier terugkom het ek gevind dat ek voor voldonge feite geplaas is: Die Senaat het 'n standpunt ingeneem, die Raad het 'n standpunt ingeneem, en die Liggaam wat ek verteenwoordig het 'n ander standpunt ingeneem, en vanaand by die uitbring van my stem het ek my laat lei deur die standpunt wat ingeneem is deur die Liggaam wat ek verteenwoordig.'
3. Sy verklaring op 8 Januarie voor die Alg Kommissie 'My persoonlike standpunt is dat die Raad nie daartoe behoort oor te gaan om te apelleer nie omdat 1. ingeval die appel slaag die moontlikheid geskep word dat daar weer pogings aangewend word om ds W Nicol tot Rektor te benoem, 2. hierby wil ek nog voeg dat ek dit vanuit die Ned Hervormde standpunt onwenslik ag dat met die appelsaak aangegaan word omdat (a) 'n geslaagde appel juis dit moontlik sou maak waarteen die kerk beswaar het; (b) aangesien 'n uitspraak van die appèlhof ook nie finale uitsluitel gee nie, omdat appel na die Geheime Raad ook nog 'n moontlikheid bly. Ook in hierdie geval, netsoos deurgaans die geval was gedurende my dienstyd as predikant van die Nederduitsch Hervormde Kerk, vereenselwig ek my ten volle met die goeie standpunt, beleid en besluite van die Nederduitsch Hervormde Kerk.'

Dominee Prinsloo het verder ook nog voorgestel dat die Kommissie die Raad van die Universiteit van Pretoria versoek om sy besluit oor die appel te herroep. Die Kommissie het egter geoordeel dat die kerk gedoen het wat hy behoort te doen en het nie die voorstel aanvaar nie.

Daarna het die vise-voorsitter, dominee Vermooten, gesê ook sy houding is verdag gemaak.

Professor Geysler het hom gebel toe die benoeming van Nicol ter sprake was en hom gevra om die Moderamen saam te roep om die saak te bespreek. Hy het nie met die versoek ingestem nie om die volgende redes:

1. Dit is takties verkeerd om te agitêr teen 'n benoeming voordat dit nog gemaak is
2. Daar is altyd beweer dat die kerk moet wegbly van die terrein van die Universiteit
3. Dit kon moontlik beskou word as politieke inmenging
4. Die moderamen het geen status nie.

Die volgende stap was dat die Kuratorium opgeroep is. Die Kuratorium het die hele saak na die Alg Kommissie verwys. Dit het vervolgens voor die Kommissie gediën en hy het geen beswaar gemaak dat 'n deputasie die Minister sou ontmoet nie.

15 Maart 1948

Die Raad van die Universiteit van Pretoria besluit om die name van professore C.H. Rautenbach en W.F.J. Steenkamp na die senaat deur te stuur vir advies oor die rektorskap. Die Senaat het op 17 Maart met 45 teen 42 stemme voorkeur uitgespreek vir professor Steenkamp.

23 Maart 1948

Die Raad besluit met 13 stemme teen 8 om professor C.H. Rautenbach by die Minister voor te dra vir benoeming as rektor.

24 Maart 1948

Die saak van die houding van die voorsitter oor die rektorskwestie is weer ter sprake in die sitting van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Hierdie keer het dit gegaan oor die vraag of daar tog in *Die Hervormer* 'n verklaring geplaas moes word. Die vise-skriba, dominee E.S. Mulder, het 'n stuk opgestel en die vergadering het besluit om dit te publiseer, maar toe die voorsitter daarteen beswaar maak, is die besluit teruggetrek en is 'n kommissie bestaande uit die skriba en oudll Visagie en Visser opgedra om 'n stuk op te stel.

In hierdie vergadering is ook 'n onderhoud gevoer met professore Gemser en Geysler wat hulp gesoek het vir die administrasie en onderhoud van die *Hervormde Teologiese Studies*, wat toe reeds in sy vierde jaargang was. 'n Kommissie is benoem bestaande uit die redaksie tesame met dominee Vermooten, dominee Oosthuizen en professor De Loo om ondersoek te doen en aan die Algemene Kerkvergadering te rapporteer.

Van die Predikantevergadering is 'n rapport ontvang oor die verhouding tussen professor Greyvenstein en Rautenbach enersyds en professor Engelbrecht andersyds. Die voorsitter het daarby gevoeg die bewering dat die verhouding tussen die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering en die Kuratorium aan die een kant en professor Greyvenstein en Rautenbach aan die ander kant ook nie reg is nie. Die voorsitter en skriba is toe benoem om met die professore oor die probleem te handel, en die Kuratorium is gevra of hulle wil meedoen daaraan.

Op hierdie vergadering is ook deur die voorsitter gerapporteer dat professor C.H. Rautenbach die vorige aand as rektor van die Universiteit van Pretoria deur die Raad aanbeveel is met 13 stemme teen 8. Die vergadering het hom gelukkigwens, en tipies het die skriba by die gelukwense nog bygevoeg:

Waar u ons kerk van naby ken omdat u een van ons is, ook in sy swakhede en tekortkominge, weet ons dat die belange van ons kerk in u hande veilig is, derhalwe kan ons die toekoms met vertroue tegemoet sien.

04 Mei 1948

Dit val op dat in die notules van die Fakulteit Afdeling A daar nie melding gemaak word van Rautenbach se aanstelling nie. Die Afdeling het besluit om nie oor te gaan na die Nuwe Letteregebou nie.

11 Mei 1948

Die 49ste Algemene Kerkvergadering kom byeen. Dominee A.J.G. Oosthuizen is verkies as voorsitter, dominee J.J. Prinsloo Jsn as vise-voorsitter, dominee T.F.J. Dreyer as skriba en dominee E.S. Mulder as vise-skriba. Die openingsrede is nie soos gebruikelik gelewer deur die uittredende voorsitter, dominee Prinsloo, nie, maar op sy versoek deur die uittredende vise-voorsitter, dominee Vermooten. Die rede daarvoor was waarskynlik dat dominee

Prinsloo vantevore al vermoed het dat hy dit moeilik sou vind om die rede te lewer. Hy is uitgestem uit die voorsitterskap na 'n hewige veldtog teen hom omdat hy die kandidatuur van dominee Nicol vir die rektorskap van die Universiteit van Pretoria sou gesteun het. [Daar het 'n foto in die koerant verskyn waar professor S.P. Engelbrecht voor ouderling W.A. van Schalkwyk van Trichardtsfontein staan en hom aan sy onderbaadjieknop vat. Oom Willem het later vir my gesê professor Engelbrecht was toe besig om vir hom te sê: 'Oom Willem, as ds Prinsloo weer voorsitter word, is dit klaar met die Hervormde Kerk.' Oom Willem het daar bygevoeg dat in 1937 professor Engelbrecht presies op dieselfde manier vir hom gesê het: 'As ds Brandt weer voorsitter word, is dit klaar met die Hervormde Kerk.']

Dominee Oosthuizen het in 1945 nie lidmaatskap van die Moderamen gehaal nie, en nou, in 1948, is hy verkies as voorsitter. Dominee Prinsloo Jsn is egter wel verkies as vise-voorsitter, wat kan aandui dat hy steeds baie steun geniet het. Die vergadering het 'n lang bespreking agter geslote deure gevoer oor die verslag van die Kommissie oor die houding van dominee Prinsloo in verband met die rektorskwestie, en uiteindelik besluit:

Hierdie HE Algemene Kerkvergadering keur die verslag van die HE Alg Kommissie goed, aanvaar die verklaring van Ds Prinsloo en spreek andermaal dit as sy oortuiging uit dat hy die goeie trou van Ds Prinsloo nie in die minste in twyfel trek nie, ewe min as die goeie trou van enige ander lid van hierdie HE vergadering. Die vergadering is innig dankbaar vir die goeie dienste wat Ds Prinsloo aan die kerk bewys het en spreek die hoop uit dat hy die Kerk nog lank mag dien.

'n Paar broeders het teengestem.

Na aanleiding van die verslag van die Kuratorium het die vergadering die volgende onbestrede mosie van dominee L.M. le Roux, ouderling J.P. Prinsloo en dominee J.J. Prinsloo Jsn aanvaar:

Waar, ivm die besluit van die vorige Algemene Kerkvergadering ivm 'n leeropdrag aan professor Greyvenstein, aan die persoon van professor Greyvenstein moontlike leed aangedoen is, daar wil hierdie HE Vergadering sy innige spyt daarvoor aan professor Greyvenstein bring.

Professor Gemser het sy blydschap uitgespreek oor die eenparige besluit en die hoop uitgespreek dat dit daartoe mag bydra dat professor Greyvenstein weer in ons kerk gelukkig sal voel. Gemser en ander is benoem om dié besluit aan Greyvenstein oor te dra. Hy het terug gerapporteer dat die woordjie 'moontlik' by Greyvenstein 'n vraag gewek het of die vergadering bewus was dat hom wel leed aangedoen is. Die woord is daarom geskrap.

Op Donderdag 20 Mei het professor A.S. Geyser kort na die opening gevra vir 'n afwyking van die gewone program. Hy het gepraat oor die saak van professor Greyvenstein en die hoop uitgespreek

dat daar 'n end mag kom aan persoonlike vetes. Hy hoop dat die vergadering nie hiermee voortgaan nie. Hy wil 'n beroep doen op die broeders en ds JJ Prinsloo Jsn om die dinge te staak en af te sien van die kwessies wat voortkom uit die dokumente van die argief. Die H.E. Voors [dominee Prinsloo, wat in afwesigheid van dominee Oosthuizen as voorsitter opgetree het] sê dat hy seker is dat die vergadering dit betreur dat Professor Geyser sulke beskuldigings hier maak. Dit gaan nie om persoonlike kwessies nie maar om anonieme dokumente wat in die Argief te lande gekom het en wat die vergadering sal hoor... Die anonieme dokumente in die Argief word later gebruik in die geskiedskrywing. Die vergadering moet sê of die dokumente daarin gelaat moet word en of dit uitgeneem moet word... Ouderling Schutte sê dat hy

teleurgestel is met die gees van die vergadering. Hy sê hy neem die voorsitter kwalik dat hy nie met professor Engelbrecht die sake persoonlik uitgemaak het nie. Die H.E. Voors sê hy het dit gedoen... die 2 betrokke stukke is:

Die geskiedenis van die Uitgawe van die Brosjyre van Professor H.P. Wolmarans getitel 'Die Kommunisme en die Vakunies' en die ongetekende brief van professor Engelbrecht. Dominee J.J. Prinsloo Gsn sê ons moet die dokumente 'stukkend skeur'. Ouderling Eksteen maak daarteen ernstig beswaar. Professor Gemser sê dat hy 'nie teenwoordig sal wees in die vergadering as professor Greyvenstein kom nie, tensy Professor Engelbrecht ook teenwoordig is'. Die H.E. Ag Voors vra verlop van die vergadering om saam met ouderlinge Schutte en J.P. Prinsloo, profssor Engelbrecht vriendelik te vra om in die vergadering te kom. Hulle verlaat die vergadering. Dominee J. Dreyer sê dat hy 'wil aansluit by die woorde wat ds Huyzers gelees het en 'n beroep doen op die vergadering om vergewensgesind te wees en ophou om agterdog te saai'. Professor Engelbrecht kom in die vergadering.

[Volgens oorlewering was dit die keer toe dominee Prinsloo vir professor Engelbrecht buite gekry het, handeswaaiend en beskuldigend: 'Ds Prinsloo, jy rol altyd klippe in my pad!' Ds Prinsloo sou dan telkens een van die gruisklippies wat daar gelê het, voor die professor geskop het en gesê het: 'Professor Engelbrecht, ek het nog nie so 'n klippie in u pad gerol nie'. En so het hy aangehou totdat Engelbrecht gesê het: 'Nou toemaar, ek sal terugkom!']

Greyvenstein het kort daarna in die vergadering verskyn en is verwelkom deur dominee J.J. Prinsloo Jsn wat as voorsitter ageer het. Die notule lees verder soos volg:

Professor Gemser spreek die vergadering toe. Hy spreek namens die hele vergadering die blydschap uit dat professor Greyvenstein weer in die kring van die kerk teenwoordig is. Daar het sedert die laaste Algemene Kerkvergadering dinge gebeur wat vir professor Greyvenstein swaar was om te dra. Ons wil ons hartlike leedwese uitspreek teenoor professor Greyvenstein en ons meegevoel betuig met hom met die swaar dinge wat hy deurgegaan het. Ons wil ons hoogagting en waardering uitspreek vir wat hy gedoen het vir die Opleiding in die kerk. Ons wil ons hoogagting uitspreek vir die adel van sy persoonlikheid. Mag die dinge wat verdriet veroorsaak het verlede en vergeete wees. Die hele kerk staan met simpatie en hoogagting teenoor professor Greyvenstein. Mag die afgevaardigdes as hulle teruggaan in hulle gemeentes werk vir die herstel van die vrede van Jerusalem.

Professor Greyvenstein neem die woord. Hy spreek sy vreugde uit dat hy vanmôre weer in die vergadering mag wees. Hy is dankbaar vir die vriendelike woorde van professor Gemser. Hy wil nie teruggaan op die verlede nie. Hy sê die kerk kan alleen 'n eenheid hê wat gegrond is op waarheid en geregtigheid teenoor God en mense. Hiertoë moet ons almal saamwerk. Hy dank die vergadering vir die manier waarop hulle hom vanmôre in die vergadering verwelkom het.

Later het die Kommissie opdrag ontvang om 'n gepaste afskeidsfunksie vir professor Greyvenstein te reël. Die vergadering het besluit om professor Greyvenstein geluk te wens met die eredoktorsgraad wat deur die Universiteit van Pretoria aan hom toegeken is. [Die voordrag op die gradeplegtigheid is gedoen deur die dekaan van Afdeling B, terwyl die dekaan van Afdeling A die voordrag gedoen het vir 'n soortgelyke toekenning aan professor Pellisier].

Die vergadering het besluit dat die anonieme stukke in die Argief saam met alle afskrifte daarvan vernietig moet word. Op dié stadium het die voorsitter, dominee Oosthuizen, weer in die

vergadering gekom. Die notule lees verder:

Oudl Reyneke spreek die blydskap uit dat ons mag hoop dat die dinge nou reg sal kom. Ds SJ Strydom sê dat mens nie moet weghol as dit begin storm nie, dit is lafhartigheid. Professor Geysler sê dat hy sy dank wil betuig teenoor die vergadering, teenoor ds Prinsloo, ds Kemp ea vir hulle houding in hierdie saak. Die HE Visevoors sê dat hy dankbaar is dat Professor Engelbrecht ingewillig het om weer in die vergadering te kom. Ds PJJ Venter spreek die dank en waardering uit teenoor verskillende persone wat in hierdie saak gewerk het, onder andere ds Janson, oudl Prinsloo, professor Gemser.

In die bespreking oor die verslag van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering oor professor Greyvenstein het professor Wolmarans hom sterk uitgespreek. Hy het onder andere gesê:

Dit blyk dat in die Alg Kommissie nie die wil was om die Alg Vergadering se besluit uit te voer nie. Hulle was nooit by die Raad nie. ... Daar was van die begin af verset teen die betrokke besluit van die kerk – ook in die Kuratorium. Toe die Kuratorium opdrag gekry het van die Alg Kommissie om Professor Greyvenstein voor te dra, het daar selfs proteste ingekom – een van ds Oosthuizen, voorsitter van die Kuratorium. Professor Engelbrecht het ook 'n protes ingehandig – ook deur Dr Geysler. ... Die professor sê dit is nie reg dat uitvoerende 'beampies' of liggame so moet handel tov besluite van die hoogste vergadering van die kerk nie. Professor Greyvenstein is veronreg – soos nog niemand anders deur die kerk veronreg is nie.

Professor S.P. Engelbrecht het weer probeer om sy optrede te regverdig en het herhaal dat Geysler aangestel is as opvolger van Greyvenstein, en dat dit beteken in al die vakke wat Greyvenstein gedoseer het.

Die vergadering het die saak afgesluit met 'n besluit om die rapport van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering aan te neem, en om nie verder onderhandelinge aan te knoop ten einde uitvoering te gee aan die besluit van 1945 se Algemene Vergadering nie. Dominee J.J. Prinsloo Jsn het sy teenstem laat aantekene. Hy het daarin onder andere verklaar:

As lid en voorsitter van die afgetrede HE Alg Kommissie is my nie eers een keer die gevraagde geleentheid gegun om – behalwe op versoek die voorlees van enkele stukke – slegs een woord te mag spreek nie... Ek het nie die geleentheid gehad om in hierdie hoogsernstige saak my plig te doen en aan Professor Greyvenstein in sy afwesigheid reg te laat geskied nie... Op dié oneervolle wyse is Professor Greyvenstein uit sy werkkring en leerstoel en kerklike vergaderings sonder 'n formele afskeid, sonder 'n afskeidswoord, of selfs 'n afskeidsgroet of vaarwel.

Die vergadering het kennis geneem dat die Visser-familie van Klerksdorp en Ventersdorp die Jan Boomplaas Visser Studiefonds gestig het en jaarliks £200 in die fonds sal stort. Later in die vergadering het ouderling H.M.P. Visser gesê daar is reeds £200 in die fonds en dit sal jaarliks met £100 vermeerder word. Ook die gemeente Losberg het so 'n fonds gestig, waarvan ouderling Schutte die eerste £100 gestort het.

Die probleem van lang uitstaande studieskuld is bespreek by behandeling van die rapport van die Administrateur en die Finansiële Kommissie. Studente wat studie gestaak het, het slegs by uitsondering afbetalings gedoen, en daar was nog etlike predikante wat in gebreke gebly het. Daar was beswaar dat in 'n omsendbrief met sensuur gedreig is indien die betrokkenes nie begin betaal nie.

Hierdie vergadering het uiteindelik tot 'n beslissing gekom oor pensioen vir die professore. Die besluit was:

met die oog daarop dat die Teologiese Professore reeds insake Pensioene voor gesorg word deur die Universiteit, hulle nie sal deel in die pensioenskema wat vir die predikante, weduwees en wese daargestel is nie. Indien daar egter professore is of mag kom wat as predikante diens gedoen het vir die minimum tydperk waarvoor in die Pensioenfond Reglement voorsiening gemaak is om 'n pensioen te kry, sodanige professore hulle pensioene sal ontvang.

As lede van die Kuratorium is verkies professore B. de Loor, J.H. Greyvenstein, dominees J.G.M. Dreyer, S. Vermooten, E.S. Mulder, J.J. Prinsloo Jsn en D.F. Erasmus.

01 Junie 1948

Die Fakulteit keur goed dat die lesings in Godsdiensgeskiedenis tydens Wolmarans se verlof deur Van Selms waargeneem sal word.

05 Augustus 1948

Die Kuratorium vergader. As voorsitter is verkies professor Greyvenstein, as vise-voorsitter dominee J.G.M. Dreyer en as skriba professor B. de Loor. Naas ander toekennings van beurse is aan J.A.A.A. Stoop £100 per jaar vir twee jaar toegestaan vir verdere studie in Nederland. Oor die prediking deur finalejaarstudente is die volgende besluite geneem:

- Die proefpreek sal volgens art 227(e) van die Kerkwet gehou word gedurende die maande Augustus-September*
- Die studente sal na die proefpreek en voor die aflê van die BD eksamen geen reg hê om te preek of godsdiensoefening te lei nie*
- Die reg tot preek en die leiding van 'n godsdiensoefening word gegee na die aflegging van die BD eksamen en voor die aflegging van die proponentseksamen*
- Geen openbare preekoefening sal voor die aflê van die BD eksamen toegelaat word nie*
- Dit word aanbeveel dat die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering die proponentseksamen vanaf die einde van Februarie volgende op die aflê van die BD eksamen in die daaraan voorgaande Desembermaand sal afneem*
- Hierdie veranderings tree in werking vanaf begin 1949.*

02 September 1948

Op 'n buitengewone vergadering van die Kuratorium is twee gevalle van studente onder die opsig en tug gehanteer. Albei is verwys na die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Verder het die Kuratorium 'n studielening van £100 per jaar vir twee jaar voortgesette studie in Nederland aan P.J.T. Koekemoer toegeken.

Twee verdere buitengewone vergaderings is gehou in verband met een van die studente, op 29 September en 26 Oktober 1948. Op laasgenoemde vergadering is ook 'n beurslening toegestaan aan H.M.J. Kramer van Vlaardingen, Nederland vir die sesde jaar BD studie aan die Universiteit van Pretoria. Op 15 November is die studentegeval finaal behandel en is ook kennis geneem dat professor Wolmarans vyf maande verlof toegestaan is. Die afskeidswaarding vir Professor Greyvenstein het plaasgevind op dieselfde dag, 15 November 1948.

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering moes ondertussen handel oor gebeure in die gemeente Pretoria waarby professor A.S. Geysler betrokke was. Professor Geysler is op 08 Maart 1947 genominee as ouderling vir die wyk Universiteitskoshuise en Normaalkolleggetehuse. Die paaslike leraar, dominee Vermooten het verlof ontvang vanaf begin Julie tot middel Augustus en daar is gereel dat doktor J.H.J.A. Greyvenstein die dienste tydens die

afwesigheid sou waarneem. Professor Geyser is benoem op die kommissie vir die reëling van die eeufees van die gemeente.

07 September 1948

Afdeling A het weer vir S.P. Engelbrecht as dekaan genomineer. Hy is gelukkig met sy verkiesing as lid van die *Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen* en Gemser met sy lidmaatskap van die *Utrechtse Genootschap van Wetenschappen*. Die jaarverslag het ook gemeld dat Van Selms benoem is as korrespondent van die *Koninklike Nederlandse Akademie van Wetenschappen*.

13 September 1948

Op die vergadering van die kerkraad van Pretoria wat in afwesigheid van ds Vermooten gelei is deur professor B. de Loor, het Geyser die saak van 'n studentekerk gestel. Na 'n uitvoerige uiteensetting deur Geyser was verskillende kerkraadslede beswaard dat die skema eers aan die kerkraad bekend gestel is nadat dit by ander instansies bespreek is, veral omdat die voorgestelde kapel op gronde van die gemeente en onder sy finansiële beskerming moes staan. Die kerkraad het op die ou einde 'n kommissie benoem om op die saak in te gaan. Hierdie was egter maar net een van die sake waarvoor Geyser hom in die gemeente bemoei het. Die notules van die Kerkraad van Pretoria oor die tydperk 1947–1948 laat blyk dat Geyser 'n aktiwistiese rol gespeel het oor 'n verskeidenheid van sake, en veral in verband met ds Vermooten. Nadat die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering klagte en getuienis aangehoor het, het hy besluit dat broeder Engelmohr moet bedank as skriba-kassier en S.J. Botha en A.S. Geyser as ouderlinge. Uiteindelik het hierdie gebeure gelei tot 'n skeuring in die kerkraad en tot die aanname van 'n beroep na Pretoria-Noord deur dominee Vermooten.

08 Oktober 1948

Volgens 'n skrywe aan donateurs in verband met die Raadsverkiesing van die Universiteit van Pretoria was een van die genomineerdes doktor W. Nicol (as raadslid) en is daar gestel dat min mense in die land meer geskik is vir so 'n pos. Donateurs is in hierdie skrywe aangemoedig om hulle stemme uit te bring. Onder die skrywe verskyn die name van elf dosente, waaronder drie lede van die Nederduitsch Hervormde Kerk, L.I. Coertze, H.M. van der Westhuizen en H.P. Wolmarans.

1949

19 Januarie 1949

Kennis is in die vergadering van die Kuratorium geneem van 'n besluit van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering oor proefpreke na aanleiding van die voorstelle van die Kuratorium. Bepaal is dat proefpreke sal plaasvind in Augustus - September en dat studente daarna preekvergunning het, voor en na die BD eksamen maar nie tydens die eksamen nie. Professor Gemser het verslag gedoen oor sy studiewerk tydens sy jaar van verlov. Eksamenuitslae is behandel en beurse toegestaan. Opvallend is dat daar vyf hereksamens in NT Eksegese was.

J.A.A.A. Stoop het sy BD graad met lof geslaag. Die voorsitter van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het die vergadering bygewoon vir bespreking van 'n versoek van die Kommissie oor Grieks III as verpligte vak. Die vergadering het na bespreking die saak na die professore verwys vir 'n memorandum oor die vakkeuses. Die vergadering het verder sy teleurstelling uitgespreek oor die onvoldoende kennis van die Dogmatiek op die onlangse proponentseksamen. Daar is besluit om in beginsel in te gaan op die moontlikheid van 'n vyfde professoraat vir Dogmatiek. Professor S.P. Engelbrecht het dit vertolk as 'n mosie van wantroue, en dominee J.G.M. Dreyer het verduidelik dat dit nie so bedoel was nie.

Hierdie vergadering het kennis geneem van,

verskillende verklarings oor die lewenshouding van 'n student en het besluit om aan hom geen beurs meer toe te staan nie en by die Kommissie aan te beveel om hom nie meer as student van die Kerk te erken nie. En dit sonder om hom te hoor! [In hierdie verband is dit nodig om die verhaal uit eie belewenis verder toe te lig. Ek (skrywer hiervan) het pas by my ouerhuis aangekom toe ek ontbied is deur dominee J.J. Prinsloo Jsn, ons predikant op Trichardtsfontein en lid van die Kuratorium. Ek is uitgevra oor die uitslag van die ekamen en die hereksamen in NT Eksegese wat ek moes doen saam met vier ander, onder andere ook die betrokke studentemaat. Nadat ek my mening gegee het oor die onbillikheid van die hereksamen, het dominee Prinsloo verder gegaan: Ken jy die persoon? Hoe is sy houding teenoor die professore? Hoe 'n soort mens is hy? Ek het probeer verduidelik dat hy soms wel uitgesproke is teenoor professore maar dat hy nie verdien het om so behandel te word nie. Die uiteinde was dat hy verskoning moes vra vir sy verkeerde optrede maar dat sy skorsing as student op die volgende vergadering teruggetrek is, danksy dominee Prinsloo, alhoewel sy aandeel gladnie vermeld is in die notule nie.]

Dieselfde vergadering het ook gehandel oor die vraag of Sendingwetenskap gedoseer moet word, en het dit na die Professore verwys vir rapport.

01 Maart 1949

Die Kuratorium neem kennis dat B.J. Engelbrecht die doktoraaleksamen in Groningen met lof geslaag het en kry gunstige berig oor die studie van J.A.A.A. Stoop in Leiden en P.J.T. Koekemoer in Utrecht, en verneem verder dat professor E. MacMillan se weduwee sy boekery aan die biblioteek van die Universiteit van Pretoria geskenk het om gevoeg te word by die boekery van die Nederduitsch Hervormde Kerk. Die Fakulteit Afdeling A het op dieselfde dag, blykbaar die oggend, vir A.S. Geyser benoem as promotor vir die proefskrif van S.P.J.J. van Rensburg en vir Gemser en De Zwaan van Utrecht as eksaminatore.

1950

17 Januarie 1950

Die Kuratorium neem kennis dat dominee S. Vermooten as lid bedank het en dat dominee J.J. Prinsloo Gsn in sy plek benoem is as lid van die Kuratorium. 'n Verdere lening van £100 is toegestaan aan B.J. Engelbrecht vir voltooiing van sy studie. By monde van die voorsitter van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering is verneem dat die Universiteit van Pretoria gevra het vir wysiging van die kontrak tussen die Universiteit en die twee kerke om voorsiening te maak vir 'n vyfde professoraat. Die Kuratorium het dit in beginsel goedgekeur en wel vir Dogmatiek en Christelike Etiek. Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het besluit om nie die vakature dadelik te vul nie maar die vakke te verdeel onder die bestaande professore.

28 Februarie 1950

Die Fakulteit Afdeling A keur goed dat Van Selms gedurende die hele 1951 op verlov gaan en A.S. Geyser van Augustus 1951 met studieverlov. Goedgekeur is ook dat S.J. Prins MA lesings in Kultuurgeskiedenis mag volg.

08 Maart 1950

Die Kuratorium besluit om die status quo te handhaaf wat betref Grieks III. In sy rapport oor die eksamenuitslae het die dekaan, professor S.P. Engelbrecht, aangedui dat dit hoofsaaklik studente uit Malan-huis is wat gesak het [Malan-huis was 'n annekse van

Voortrekkertehuis en was geleë aan Lynnwoodweg waar later die huisvaderswoning gestaan het wat deur professor P.S. Dreyer bewoon is.] .

17 Mei 1950

Die Senaat keur die instelling van 'n vyfde professoraat in elk van die twee afdelings van die Fakulteit Teologie goed.

09 Junie 1950

Die Fakulteit Afdeling A spreek sy beste wense uit vir die herstel van professor Wolmarans na 'n swaar operasie. Hy het siekteverlof ontvang tot einde September. Die volgende besluit is geneem ná 'n versoek van die studente:

- A. Voortaan sal aan die eksamen van iedere student 'n uitgebreide tentamen voorafgaan, wat deur elke dosent afsonderlik in sy eie vakke afgeneem word. Die resultate van die tentamen sal by die eksamen in aanmerking geneem word. Die eksamen word deur elke kandidaat afsonderlik in een sitting voor die Afdeling afgele.
- B. Die tentamen word in die maande Sept en Okt afgeneem.
- C. Die duur van die eksamen sal gemiddeld 'n kwart-uur per vak wees.

13 Junie 1950

Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering benoem dominee E.S. Mulder as lid van die Raad van die Universiteit van Pretoria.

28 Oktober 1950

Die Kuratorium handel oor die aansoek van Kalman Papp om as student van die kerk toegelaat te word. Papp was uit 'n Hongaarse predikantegeslag en het na voltooiing van sy teologiese studie in Hongarye nagraadse studie in Utrecht gedoen. Die Kuratorium het aan hom 'n beurs toegeken. Die vergadering het kennis geneem dat professor A.S. Geysers in 1952 na Holland wil gaan met studieverlof en dat hy daar ook lesings sal gee. Die volgende vergadering, op 18 Januarie 1951, het aan hom 'n beurslening toegeken van £250 vir die studie. Op hierdie vergadering het 'n brief gedien van professor Greyvenstein waarin hy bedank as lid van die Kuratorium. Die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering is versoek om hom te vra om sy bedanking terug te trek. Professor Gemser se 25ste ampsjubileum was op hande en die Kuratorium het besluit om hom 'n bedrag van £300 aan te bied. 'n Skrywe van M.M.J. Basson is ontvang waarin hy beswaar maak teen die gedrag van sekere studente. Dominee Mulder en professor De Loor het opdrag ontvang om daaraan aandag te gee.

1951

27 Februarie 1951

Die Fakulteit keur goed dat A.S. Geysers verlof neem van 01 Januarie tot 30 Junie. BD status is toegeken aan rev T. Copeland op grond van MA BD wat hy aan Glasgow verwerf het. P.S. Dreyer is toegelaat tot die doktorsale studie.

08 Maart 1951

Die 50ste Algemene Kerkvergadering kom byeen. As voorsitter is verkies dominee A.J.G. Oosthuizen, as vise-voorsitter dominee S. Vermooten, as skriba dominee T.F.J. Dreyer, en as vise-skriba dominee E.S. Mulder. Na besluit om die ledetal van die Kommissie uit te brei, is dominees J.J. Prinsloo Jsn en D.F. Erasmus as predikantlede verkies.

Eksemplare van die *Hervormde Teologiese Studies* wat opgedra is aan professor Gemser by geleentheid van sy 25-jarige ampsjubileum,

is deur professor S.P. Engelbrecht oorhandig aan professor Gemser en aan die lede van die Moderamen. Professor Gemser het sy dank uitgespreek teenoor professor S.P. Engelbrecht vir sy vriendelike woorde en vir die prag-uitgawe van die HTS.

Hy wys daarop dat die wetenskaplike studie in ons Teologiese Opleiding van die grootste belang is en dat daarvoor 'n mondstuk nodig is, en dit vind ons in hierdie Teologiese Studies. Hy deel mee dat hy ook 'n vriendelike telegram van professor Greyvenstein ontvang het. Dit word hoog waardeer.

Die *B Gemser Jubileumnommer* van die HTS, 7de jaargang, aflewering II en III, bevat waarderings van dominee A.J.G. Oosthuizen as voorsitter van die Algemene Kerkvergadering, J.G.M. Dreyer as voorsitter van die Kuratorium en professor C.H. Rautenbach as rektor van die Universiteit van Pretoria. Dominee E.S. Mulder het gekryf oor die wetenskaplike betekenis van die werk van professor B. Gemser. Verder is daar artikels van Gemser se groot leermeester Böhl, die Sweedse Ou Testamentikus A. Bentzen, die Hollandse H.W. Obbink, en kollegas aan die Universiteit van Pretoria, S.P. Engelbrecht, D. Pont, A.S. Geysers, A. van Selms, en P.S. Dreyer. 'n Lys van sy publikasies volg daarna, waar naas nege boeke nog sowat 94 wetenskaplike en populêre artikels vermeld word.

Hierdie Algemene Kerkvergadering het 'n nuwe kerkwet behandel in sy drieweke-sitting. Die Reglement vir die Teologiese Opleiding is vervang deur Bepaling vir die Opleiding en Vorming van die Dienaars van die Woord en vir die Teologiese Arbeid. Hier volg 'n uittreksel uit die betrokke artikels:

Art 1. Die opleiding tot die diens van die Woord in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika geskied aan die Universiteit van Pretoria

Art 2. Die Kuratorium bestaan uit sewe lede, waarvan minstens vyf predikante is, wat telkens deur die Algemene Kerkvergadering in sy gewone sitting benoem word.

Art 5. Die Kuratorium het insonderheid die taak: om na magtiging daartoe deur die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering professore en ander dosente in die teologie te benoem met dien verstande dat wanneer die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering die benoeming nie bekragtig nie, veruys hy dit na die Kuratorium terug en wanneer die Kuratorium en die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering geen ooreenstemming bereik nie, sal die benoeming geskied in 'n gesamentlike sitting ... dat alleen persone wat gepromoveer het aan 'n Universiteit wat deur die Kerk erken word, benoem kan word om toesig te hou op die onderwys en die lewenswandel van die professore en ander dosente in die teologie ... om aanbevelings te maak by die Raad van Finansies vir geldelike steun aan studente in die teologie

Art 7. Die aansoek om toelating tot die Teologiese Opleiding moet skriftelik by die skriba van die Kuratorium ingedien word; dit moet vergesel wees van

- 'n doopseel
- 'n bewys van lidmaatskap van die Kerk
- 'n bewys van goeie sedelike gedrag, afgegee deur die Kerkraad
- 'n bewys dat hy aan die vereistes vir toelating tot die universiteit voldoen het

Art 15. 'n Professor of ander dosent in die teologie het die status van 'n predikant...

Art 16. Professore en ander dosente in die teologie het sitting in die Algemene Kerkvergadering en, met adviserende stem, op die Ringsvergadering en op die Kuratorium, waar hulle voorstelle kan indien

Art 17. Besware teen die belydenis en wandel van die professore en ander dosente in die teologie sal ingedien word by die Kuratorium wat daarmee handel volgens die bepalings vir die Opsig en die Tug...

Art 18. Die professore en ander dosente in die teologie het insonderheid die taak:

- om die studente op te lei
- om toesig te hou oor die studie, vordering en lewenswandel van die studente
- om die teologiese arbeid van die Kerk te bevorder
- om die kerklike liggame van advies te bedien
- om vir sover die ander ampspligte dit toelaat Woord en Sakramente te bedien

Art 20. As na die oordeel van die vergadering van die professore en ander dosente in die teologie 'n student blyke gee dat hy nie vir die evangeliebediening geskik is nie, sal die vergadering oor die betrokke student 'n rapport by die Kuratorium indien

Art 21. Elke student hou gedurende die tweede semester van sy laaste jaar voor die BD eksamen in teenwoordigheid van minstens twee van die professore of ander dosente in die teologie 'n proefpreek ...

Art 22. Die bevordering van die teologiese arbeid in die Kerk deur die professore en ander dosente in die teologie geskied onder meer deur

- openbare lesings
- besprekinge in kerklike liggame
- artikels in die kerklike organe ...
- afsonderlike publikasies

Art 23. Oor alle sake wat die belydenis en die liturgie betref moet die pre-advies van die vergadering van die professore en ander dosente in die teologie deur die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering ingewin word.

Op die Kuratorium is verkies doktor B. de Loor, dominee E.S. Mulder, J.G.M. Dreyer, J.J. Prinsloo Gsn, D.F. Erasmus, J.J. Prinsloo Jsn. Na 'n herstemming tussen ds Vermooten en professor Greyvenstein is ds Vermooten verkies.

14 Maart 1951

Die Senaat keur goed dat professor S.P. Engelbrecht vanaf omstreeks 15 Junie vier lesings per week sal gee in die Departement Staatsleer tydens die verlof van professor E.F.W. Gey van Pittius.

17 April 1951

Die Kuratorium verkies dominee J.G.M. Dreyer as voorsitter, E.S. Mulder as vise-voorsitter en J.J. Prinsloo Gsn as skriba. Op versoek van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het die Kuratorium 'n voordrag gemaak vir die vyfde leerstoel aan die Fakulteit. Met algemene stemme is doktor B.J. Engelbrecht voorgedra.

Barend Jacobus Engelbrecht is gebore op 01 Augustus 1923 as oudste seun van Petrus Hendrik Engelbrecht en Lily Beatrice O'Grady. Hy word groot op die plaas Frisgewaagd 337, aan die oostekant van die Suikerbosrant. Hy begin skoolgaan net voordat hy 8 jaar oud was maar voltooi Standerd ses aan die plaasskool op Frisgewaagd binne vier jaar, Standerd 7 en 8 aan die Junior Hoërskool op Nigel, en matrikuleer in 1940 aan Heidelberg Volksskool in die eersteklas met onderskeiding in Boekhou en Handelsrekenre. Hy skryf in by die Universiteit van Pretoria in 1941, slaag die BA eksamen in 1943 met lof in drie hoofvakke, naamlik Grieks, Hebreeus en Wysbegeerte, en die BD eksamen in 1946 met lof. Die professore het hom aangemoedig om in Holland doktorsale studie te gaan doen, en dominee G.P.J. Grobler het dit finansiële vir hom moontlik gemaak. Hy werk tydelik in die gemeente Alberton, tree in Junie 1947 in die

huwelik met Rina Botha, en hulle vertrek in die Carnarvon Castle vir doktorsale studie na Groningen, waar hulle aankom op 27 Augustus 1947 en hy inskryf vir Dogmatiek onder T.H.L. Haitjema, Godsdiensfilosofie en Christelike Eetiek onder H. van Oyen, en Fenomenologie onder G. van der Leeuw. In Februarie 1948 lê hy die doktorsale eksamen af met lof, en in Desember 1949 promoveer hy met 'n proefskrif *Die Tydsstruktuur in die Gedagtekompleks Hegel – Kierkegaard- Barth*.

J.P. Oberholzer het in die jaar van Engelbrecht se aftrede geskryf: *Wie met Ben Engelbrecht kennis gemaak het in sy studentetyd, het reeds toe oortuig geraak van sy fenomenale geheue, sy natuurlike aanleg om ingewikkelde sisteme en gedagtestrukture te begryp en in eenvoudige taal weer te gee, en sy nugtere geestesbalans. Sy doktorsale proefskrif het getoon watter omvattende en deurdringende wetenskaplike arbeid van hom te wagte sou kon wees.*

Hy word ná sy terugkeer uit Nederland op 18 Februarie 1950 georden as predikant van die gemeente Florida, waar hy arbei tot met die aanvang van sy professoraat in Januarie 1952. Die prediking by sy ordening is waargeneem deur professor B. Gemser na aanleiding van Amos 1:1

01 Mei 1951

Die Fakulteit reël dat Gemser die lesings in Nuwe Testamentiese Wetenskap vir BD III sal waarneem, Van Selms vir BD I en II, en B.J. Engelbrecht in Oudchristelike Letterkunde en Christelike Eetiek tydens Geysers se afwesigheid in 1952. Besluit is ook om toe te laat dat studente vir M studie kan inskryf vanaf die vyfde jaar en dat hulle nie toegelaat word om in ander fakulteite eksamen te doen tydens die BD studie nie.

05 Junie 1951

Die Fakulteit keur die onderwerp vir 'n proefskrif deur P.J.T. Koekemoer goed en wys die professor in Dogmatiek aan as promotor en professor Berkelbach van die Sprekel as eksaminator naas die lede van die Fakulteit.

04 September 1951

Die Fakulteit nomineer weer vir S.P. Engelbrecht as dekaan en keur goed dat C.J. Mans MA Wysbegeerte mag doen.

11 Oktober 1951

Die Fakulteit keur die benoeming van B.J. Engelbrecht as professor in Dogmatiek en Christelike Eetiek goed. Die Senaat keur dit goed op 24 Oktober 1952.

↻ 1952

04 Januarie 1952

Die Kuratorium vergader. Professor B.J. Engelbrecht is verwelkom en genade toegebid vir sy taak. By monde van professor S.P. Engelbrecht is verneem dat professor Geysers 'n goeie indruk maak met die lesings wat hy in Utrecht gee. Professor Van Selms is bedank vir sy besluit om nie 'n benoeming in Groningen as opvolger van Van der Leeuw te aanvaar nie. Die Kuratorium het op hierdie vergadering besluit om die lenings aan studente te verhoog na £60 in die eerste jaar en £70 in die volgende jare. 'n Verdere lening van £100 aan J.A.A.A. Stoop is ook goedgekeur.

26 Februarie 1952

B.J. Engelbrecht woon sy eerste fakulteitsvergadering by. Verlof is toegestaan aan B. Gemser vir die tweede helfte van 1953, en besluit is dat Van Selms sy lesings sal waarneem.

16 April 1952

Die Kuratorium behandel aansoeke van twee Hollandse studente om hulle studie aan die Universiteit van Pretoria te voltooi en dan in die Nederduitsch Hervormde Kerk beroepbaar gestel te word. Daar is besluit om eers oor hulle navraag te doen. Professor Gemser het ook weer voorgelees uit 'n brief wat hy uit Holland ontvang het oor die waardering vir die lesings van professor A.S. Geyser.

18 Junie 1952

Die Senaat keur goed dat C.J. Smit en C.J. Mans MA Wysbegeerte en C.J. Labuschagne MA Semitiese Tale doen saam met BD.

05 Augustus 1952

Die Fakulteit wens vir A.S. Geyer geluk met sy benoeming as lid van die *Provinciaal Utrechts Genootskap*.

20 Augustus 1952

Die Kuratorium neem kennis dat J.A.A.A. Stoop met lof gepromoveer het in Leiden en neem sy proefskrif in ontvangs. Na stemming is besluit om die Hollandse studente J.A. Don en J.F. Stutterheim toe te laat as studente van die Kerk.

08 Desember 1952

Die Kuratorium besluit om in beginsel 'n studielening toe te staan aan dominees E.S. Mulder, F.J. van Zyl en L.M. le Roux vir doktorsale studie.

↻ 1953**24 Februarie 1953**

Die Fakulteit keur goed dat dominees P.G. Geertsema, F.J. van Zyl en G.P.J. Grobler inskryf vir DD.

16 Maart 1953

Die derde uitgawe van S.P. Engelbrecht se *Geskiedenis van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika* verskyn.

28 April 1953

Die Fakulteit keur die aansoek van dominee C.J. Mans goed om vir DD in te skryf

07–09 Augustus 1953

Die 50ste Algemene Kerkvergadering hou sy buitengewone fees-sitting te Rustenburg ter herdenking van die eerste Algemene Kerkvergadering in 1853. Daar is nie 'n notule van hierdie sitting bewaar nie, maar *Die Hervormer* het in 'n feesuitgawe September 1953 breedvoerig verslag gedoen van die gebeure. Die openingsrede op Vrydag 07 Augustus om 11:00 deur dominee A.J.G. Oosthuizen is volledig daarin opgeneem. Persoonlike

boodskappe is gelewer deur advokaat J.G. Strydom namens die regering en Baron van Lynden namens koningin Juliana van die Nederlande. Ander boodskappe wat ontvang is, was van die Eerste Minister, doktor D.F. Malan, die leier van die Opposisie, advokaat J.G.N. Strauss, die Administrateur van Transvaal, doktor W. Nicol, die Burgemeester van Rustenburg, doktor J.D. Verster, en die rektor van die Universiteit van Pretoria, professor C.H. Rautenbach. Kerklike boodskappe is ontvang van die Nederlandse Hervormde Kerk, die Metodistekerk van Suid-Afrika, die Duitse Evangeliese Kerk, die Gereformeerde Kerk, die Anglikaanse kerk en die Nederduits Gereformeerde Kerk. Doktor K.H.E. Gravemeyer het ook 'n boodskap gestuur, en so ook die predikante en predikantsvroue wat in Nederland op besoek was of vir studie.

'n Vergadering van ouderlinge onder voorsitterskap van doktor P.S. Dreyer op Vrydagmiddag is toegesprek deur professor A. van Selms oor kerkbou. Op die vergadering van diakens het professor B.J. Engelbrecht oor die oorsprong en instelling van die diakenamp gehandel, en dominee F.J. van Zyl oor kerkuuitbreiding. Die NHSV het die Vrydag-oggend ook 'n kongres gehou en is toegesprek deur professor C.H. Rautenbach.

Daar was 'n Voorbereidingsdiens Saterdag 15:00, gelei deur dominee A.J. Nolte. Die feesrede Saterdag is gelewer deur professor S.P. Engelbrecht. Die Sondag is gesamentlik Nagmaal gevier. Die Nagmaalsdiens 10:00 is gelei deur dominee T.F.J. Dreyer, 'n kinderdiens op dieselfde tyd deur dominee G.J.J. Roos, die Nabetrappingsdiens 15:00 deur dominee J.J. Prinsloo Jsn en die Slotdiens 19:00 deur dominee A.J.G. Oosthuizen.

18 Augustus 1953

Die Kuratorium vergader. Teleurstelling is uitgespreek oor die swak vordering van voorgraadse studente. 'n Lening van £100 is aan doktor J.F. Stutterheim toegestaan. 'n Soorgelyke bedrag is aan proponent C.J. Labuschagne bewillig vir doktorsale studie. Professore Wolmarans en Geyser het opdrag ontvang om rapport uit te bring oor die groei van gemeentes, die toename in die getal predikante en die getal studente, die persentasie studente wat die kursus voltooi, en die tekort aan predikante, met aanbevelings oor hoe om in die tekort te voorsien.

15 September 1953

Die Fakulteit keur goed dat C.J. Viljoen MA studie in Semitiese Tale doen.

30 November 1953

Die Kuratorium neem kennis van 'n skenking van 4000 aandele in Dagbreek Trust deur kolonel Jacob Wilkens. Professor Geyser het sy persoonlike siening gegee oor die predikantetekort.